

Västergötlands
museum

Electrolux

ELECTROLUX HOME PRODUCTS
STAD

Verksamhetsberättelse 2018

DET HÄR HÄNDE UNDER 2018!

Museet hade sammanlagt 177 313 besök.

Museet besöktes av cirka 17 945 barn och ungdomar i åldern 0-26 år.

Kulturmiljöenheten genomförde 135 utredningar, utgrävningar, förundersökningar, besiktningar, ärenden och andra uppdrag.

I museets huvudbyggnad visades 7 nya utställningar.

Det arrangerades 17 kvällsöppna onsdagsprogram.

Sammanlagt arrangerades 84 evenemang under året.

En arkivarie, en föremålsantikvarie och en byggnadsantikvarie nyanställdes under året.

2837 föremålsposter registrerades i museets databas.

INNEHÅLL

Museichefens förord	3
Styrelse och organisation	5
Publika enheten	6
Kulturmiljöenheten	15
Föremålsenheten	18
Arkivenheten	21
Administration	23
Serviceenheten	24
Statistik	25
Externa bidrag	26
Personal	27
Bilagor	
Program	
Föredrag	
Publicerat	
Kulturmiljö uppdrag	
Styrelse	
Redovisning av uppdrag	
Årsredovisning för räkenskapsåret 2018-01-01--12-31	

FÖRORD

År 2018 var för Västergötlands museum ett händelserikt och arbetsintensivt år. Det har varit framgångsrikt, men motsägelsefullt. Spännande projekt och framgångar har stått i kontrast mot en liten personalstyrka som måste arbeta kreativt med möjligheternas gränser. Vi på museet tror att vi, trots svårigheterna, ändå var en berikande och intressant mötesplats i Skara under 2018.

Museets verksamhet lockade under året 177 313 besökare. Att det höga besöksantalet bestått sedan 2017 beror främst på publikmagneten Kata Gård i Varnhem. Guidningar, föredrag, vandringar och arrangemang drog 83 700 besökare mellan mars och november. Besöksantalet i Varnhem ökade med 20 % jämfört med förra året vilket delvis kan tillskrivas det fina sommarvädret men också den förbättrade infrastrukturen. Den nyrenoverade Ryttaregården i Varnhem rymmer ett litet turistkontor under sommarmånaderna, och har blivit en omtyckt mötesplats för föreläsningar, program och tillfälliga utställningar.

På Västergötlands museum visades under 2018 nio utställningar, varav sex har varit egna produktioner. Vi lägger stor vikt på att belysa aktuella samhällsfrågor och vill bli uppfattade som en aktör som bidrar med nya perspektiv och relevant kunskap. Utställningen om Electrolux i Mariestad visade hur den pågående globaliseringen utmanar landsbygden. Med samtidsarkeologisk dokumentation kunde arkeologerna lyfta fem platser som berättar hur kriser och samhällsförändring skapar tidsmonument i landskapet. Höstens utställning med värdefulla, vackra böcker av stort kulturhistorisk värde från 1400- och 1500-talen ville lyfta fram bokens betydelse och läsandets nöje. Den levandegjorde den medierevolution som tryckkonsten innebar, vars verkan som game-changer för Europa har likheter med våra dagars internet. Basutställningen SKARA I MEDELTID fick genomgå en förnyelse och fick bland annat en ny belysning. Därmed fortsätter den vara en fräsch och engagerande, solid basutställning.

Vi har tagit emot grupper, bjudit in till föreläsningar, filmkvällar och möten, fortsatt vårt samarbete med föreningar och externa aktörer. Med vårt program, med bilder och berättelser var vi mycket aktiva på sociala medier och andra digitala kanaler. Onsdagskvällarna var ofta välbesökta och inte sällan fullbokade. 1700-talsveckan, julmarknad och Skara Gilles kafferep lockade en stor publik till Kråks herrgård. Den förstnämnda kommer att arrangeras även 2019. Under två öppna seminarier kunde publiken möta forskare och diskutera ny kunskap. I januari hölls FOMU:s nätverksträff med temat "Skriv" och i september utforskades Cisterciensernas spirituella och profana förhållande till vatten.

Barn och unga har vi mött med lovprogram, skaparverkstad och aktiviteter på museet och i Fornbyn. Fortfarande står klassikern "Tidsresan" under en dag i Händenestugan högt i kurs hos 7-åringarna i Skara kommun. Omtyckt var även ett besök hos "Mor i Händenestugan" som väntade med kokkaffe och bröd.

Kulturmiljöenheten fortsätter att utvecklas positivt. Genom större och mindre uppdrag i länet får vi stora chanser att verka på ett synligt sätt och ta hand om olika kulturmiljöer. Vi ser det som viktigt att kommunicera denna verksamhet till allmänheten och har tagit ett viktigt steg i den riktningen genom att öppna Instagramkontot Västgötaantikvarien. De arkeologiska uppdragens antal var mycket bra och uppgick under året till 35 uppdrag med exploateringsundersökningar. Arbetet och forskning på medeltida taklag var anledning till att det årliga "Arbeitskreis für Dachwerke" ägde rum i Skara strax innan midsommar. Ett stort projekt var renoveringen av Händeneboden i Fornbyn under augusti. Boden flyttades hit 1927 och har länge fungerat som hönshus och vedbod, välkänd av "Tidsresans" barn.

Under året som gick fick vi lägga mycket fokus på museets föremålsenheter. Medarbetare i samlingarna ritar med stor arbetsglädje en målbild där samlingarna är i tryggt förvar, digitalt tillgängliga och användbara i forskning och pedagogisk verksamhet. För att öka den digitala tillgängligheten är registreringen i Primus en av våra viktigaste uppgifter. Genom Primus och DigitaltMuseum kommer alltmer kulturhistoriska och arkeologiska föremål fram i rampljuset och visar ännu en gång våra makalösa samlingar. Liknande utmaningar som med föremålssamlingen möter oss när det kommer till vårt rika bildarkiv. Vi fortsätter få in nya bilder, samtidigt som vi bit för bit tillgängliggör hela arkivet digitalt. En succé blev vårt årligt återkommande

evenemang Öppet magasin. Medlemmar av Västergötlands Fornminnesförening ställde upp och bidrog till ett lyckat arrangemang.

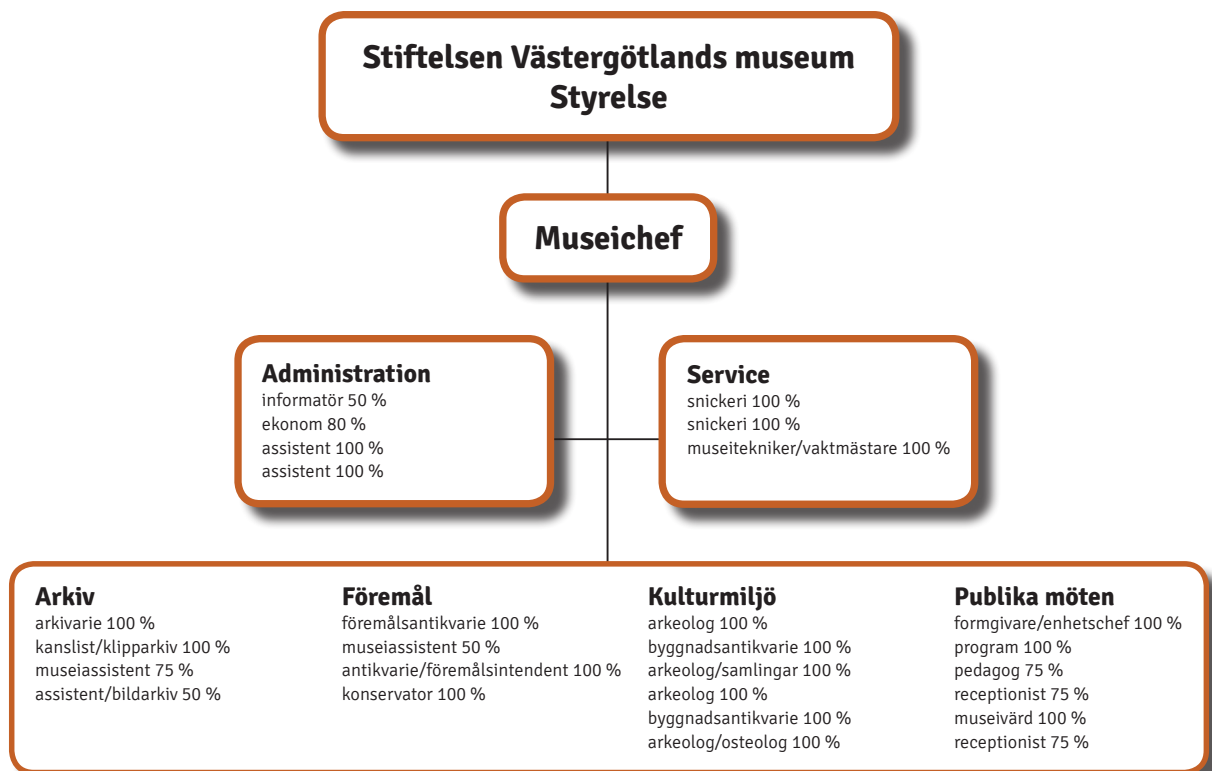
Tillsammans med Västergötlands Fornminnesförening, Skara Stiftshistoriska sällskap och Skara missale presenterades vi i en gemensam monter på Göteborgs bokmässan i september. Med våra grannar i Skara, det Veterinärhistoriska museet, har vi upprättat ett samverkansavtal för att utveckla den museala verksamheten. Under året bidrog Västergötlands museum där med rådgivning och praktisk hjälp i samlingar, arkiv och skolprogram.

Jag vill rikta ett stort och varmt tack till alla som har engagerat sig på olika sätt i Västergötlands museums verksamhet och bidragit till dess framgång under 2018. Många är vi, både innanför och utanför vår hundraåriga museibygnads tegelmurar, som vill att Västergötlands museum ska växa och bli en allt mer berikande kulturhistorisk besöksupplevelse. Det är en stor utmaning, men en som vi med gott mod och lust har antagit. Likaväl vill vi att vårt engagemang utanför husets väggar ska synas. Vi vill vara kända som en samhällsinstitution, som med en grundmurad kunskap om det förflutna kan vara en trygg samtalspartner för folket, på vägen mot den okända framtiden.

Åter ett tack till alla medarbetare, som drar åt samma håll och gör Västergötlands museum till en hamn för de långa perspektiven.

Luitgard Löw
museichef

STYRELSE OCH ORGANISATION

Verksamheter och ansvarsområden

Styrelsen

Stiftelsen Västergötlands museums styrelse består av representanter från de tre stiftarna: Västra Götalandsregionen, Skara kommun och Västergötlands Fornminnesförening. Styrelsen sammanträder 4 gånger årligen, liksom styrelsens arbetsutskott som består av styrelsens ordförande, vice ordförande och en ledamot.

Enheterna

Enheten för **Administration** arbetar med ekonomi-, personal- och styrelseadministration, inköp, diarium, information och marknadsföring, hemsidan och de sociala medierna.

Serviceenheten ansvarar för museets vaktmästeri, säkerhet, snickeri, fastighetsunderhåll, fordon och parkvård.

Arkivenheten ansvarar för museets arkivförvaltning och omfattar enskilda arkiv, ämbetsarkiv och bildarkiv.

Föremålsheten ansvarar för museets etnologiska och arkeologiska föremålssamling, för registrering i databas, ut- och inlån och konservering.

Kulturmiljöenheten ansvarar för arkeologisk och byggnadsantikvarisk uppdragsverksamhet, forskning och kunskapsuppbyggnad.

Enheten **Publika möten** ansvarar för program, utställningsproduktion och pedagogik och för reception med butik och kafé.

PUBLIKA ENHETEN

Sammanfattning

Utöver utställningar och program på Västergötlands museum, Kråks herrgård och i friluftsmuseet Fornbyn så är numera Kata Gård vårt stora besöksmål. Sammantaget har vi i år tagit emot 177 313 besökare. Museets publika verksamhet bedrivs också på många andra håll i regionen. Både det arkeologiska och byggnadsantikvariska arbetet är publikt i många avseenden. Heljegården har dock inte haft någon publik verksamhet under året. Samtidigt kan vi glädja oss åt vandringsutställningen DOLDA RUM som under sommaren visats på Skövde stadsmuseum och vår uppfräschade visningslägenhet på Falkängen i Hällekis.

Nio tillfälliga utställningar har under året avlöst varandra. Tre har varit inlån på skilda tema, sex har varit egna produktioner. Bland de sju nyproducerade utställningarna för 2018 bör särskilt nämnas:

VINNARE OCH FÖRLORARE

En utställning om djur i svensk natur, producerad av Sveriges naturfotografer i samarbete med Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm.

SISTA SKIFTET

Ett brett upplagt etnologiskt dokumentationsprojekt om nedläggningen av Electrolux i Mariestad. Resultatet blev en fin utställning byggd i ett antal kylskåp och frysar. I samarbete med Vadsbo museum kommer utställningen att visas i Mariestad under våren 2019.

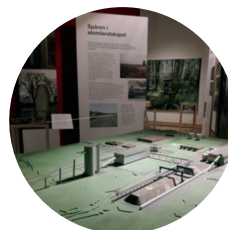
I VÅR TID

Ett samtidsarkeologiskt projekt som lyft fram fem samtida kulturmiljöer; Stora Ekebergs sjukhus och flyktingförläggning, Ranstadverken i Skövde, Köpstaden i Skara, Ledningsplats Björn och Kalla krigets Kuba.

DET TRYCKTA ORDET

Året avslutades med invigning av en unik utställning med böcker tryckta från 1400- och 1500-talet.

Samarbetet med Skara kommun har under året varit omfattande. Vi har samordnat aktiviteter på Kata Gård, programverksamhet på Kråks, skolverksamhet i projektet Tidsresan, utställningssamarbete med DET TRYCKTA ORDET och ett flertal program för barn och unga. Studieförbunden, Västergötlands Fornminnesförening, Skara Humanistiska Förbund, Skara Gille och flera av de kommunala museerna har varit viktiga samarbetspartners under året.

År 2018 har också präglats av förberedelser för museets 100-årsjubileum 2019. Nya basutställningar har projekterats i gamla museets bottenvåning. Renoveringen av lokalerna pågår. Även utställningen SKARA I MEDELTID har genomgått en ansiktslyftning med bland annat tre nya dockor, ny LED-belysning och nya texter.

Under året genomfördes ett åttiotal program, evenemang, workshops, seminarier och konserter. De kvällsöppna onsdagarna fylldes med aktiviteter nästan varje vecka – de flesta med föredrag och visningar. Samverkan med Skara Humanistiska Förbund har varit betydelsefullt. Några större arrangemang kan kanske nämnas. Kvinnodagen uppmärksammades även under 2018 och lockade en stor publik, Kråks herrgård och 1700-talets kultur lyftes fram med många uppskattade program. Öppet magasin kompletterades med programpunkter i anslutning till Arkivens dag och Kråkjul blev en välbesökt julmarknad med cirka 2000 besökare.

Västergötlands museums karaktär av ett regionalt kulturhus för alla åldrar och befolkningskategorier har förstärkts.

Permanenta utställningar

De permanenta utställningarna under året har varit SKARA I MEDELTID, AGNES DE FRUMERIE – konstnär och glaspionjär, MELLAN IS OCH ELD – tolkningar av Västergötlands forntid, BRONSSKÖLDARNA FRÅN FRÖSLUNDA, KATA OCH KÄTTIL samt basutställningen på KATA GÅRD i Varnhem.

Tillfälliga utställningar

AMBROTYPEN – Skarabor och Skaraborgare omkring år 1860, 1/1-25/4

Utställningen, som stod kvar från 2017, visade mer än 300 bilder ur Nils Edvard Forssells unika samling fotografier.

HEMÅT, 3/2-25/4

Skaraborgska serieskapare, finns dom? Jodå, och åtskilligt fler än väntat. En inlånad utställning som turnerat i länet. En barnvänlig utställning med programverksamhet och sportlovsaktiviteter. I utställningen kunde man möta figurer som Kapten Stofil, Siri, Adrian, Singel i stan och Ångestmannen.

VINNARE OCH FÖRLORARE, 24/3- 6/5

En utställning om djur i svensk natur, producerad av Sveriges naturfotografer i samarbete med Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm. Vår djurvärld förändras hela tiden. Några vinner, andra förlorar. Ibland beror det på oss, ibland på faktorer som vi inte råder över eller ens känner till. Utställningen presenterade 40 bilder, med bildtexter som tydligt berättade om förändringarna i den svenska faunan.

SISTA SKIFTET – arbetsliv och vardag på Electrolux, 6/5-31/12

Våren 2017 rullade det sista kylskåpet på bandet i Electroluxfabriken i Mariestad ut. Nu lades all produktion ned och en era i stadens industrihistoria var över. Vad skulle hända nu? Vilka minnen skulle leva kvar efter mer än 50 års produktion och samvaro? Västergötlands museum startade ett brett upplagt etnologiskt dokumentationsprojekt om nedläggningen. Intervjuer, fotoresearch och arkivgenomgångar. Resultatet presenterades sedan i utställningen med titeln SISTA SKIFTET – arbete och vardag på Electrolux i Mariestad. I samarbete med Vadsbo museum visas utställningen under våren 2019 även i Mariestad.

I VÅR TID – arkeologiska spår och minnen, 16/6-31/12

Underlaget till utställningen togs fram av museets arkeologer och handlade om att upptäcka och uppleva vår egen tid genom mötet med det materiella. I tingen och platserna finns spår efter förhoppningar, oro, framåtanda, glädje, sorg och konflikter. Projektet har lyft fram fem kulturmiljöer; Stora Ekebergs sjukhus och flyktingförläggning, Ranstadverken i Skövde, Köpstaden i Skara, Ledningsplats Björn och, i samarbete med Göteborgs universitet, Kalla krigets Kuba.

KRANAR, ROST OCH HIMMEL, 16/6-26/8

I anslutning till I VÅR TID visades också Göteborgsfotografen Lena Öritslands bilder från Göteborgs hamn. Öritsland fick under 2015 fri tillgång till att fotografera inne på Götaverkens varvsområde. Hon dokumenterade kranar, dockor och lejdare ur både ett konstnärligt och sakligt perspektiv.

HÄR ÄR GUDAGOTT ATT VARA – Gunnar Wennerberg 200 år, 6/10-11/11

Från Vänermuseet lånades under hösten utställningen om Gunnar Wennerberg. År 2017 firades hans 200-åriga födelsedag i Lidköping men han var en betydelsefull person även i Skara. Ur museets samlingar kunde några föremål med Wennerberganknytning plockas fram. Musik och föredrag kompletterade invigningen.

BROTT OCH STRAFF, 13/10-3/11

Skara kommuns hösttema på kulturveckan har varit deckare. Museet gjorde med anledning av detta en miniutställning med inlån från både Tidaholmsanstalten och Skövde stadsmuseum.

DE TRYCKTA ORDET – medierevolutionen för 500 år sedan, 24/11-31/12

Årets utställningsverksamhet avslutades med invigning av en unik utställning med tidiga tryckta böcker från 1400- och 1500-talet. Utställningen handlade inte bara om unika objekt utan i hög grad också om dagsaktuella tema som pressfrihet, fake news och vem som äger makt över media. Utställningen producerades av Västergötlands museum i nära samarbete med Stifts- och landsbiblioteket i Skara och privata långgivare.

Program

Årets programutbud hade bredd, djup och riktades mot olika målgrupper. Till viss del valdes programmen utifrån teman som de aktuella utställningarna under året. Här följer en presentation av de viktigaste programpunkterna under 2018. En fullständig förteckning över samtliga program återfinns bland bilagorna.

JULGRANSPLUNDRING

Julen dansades ut traditionsenligt under ledning av Axevalla Folkdansgille och spelmän från folkmusikgruppen Vallefölk. Under några intensiva eftermiddagstimmar trängdes glada barn och vuxna runt granen i dansens virvlar för att sedan fylla på energi i form av korb och bröd som Skara Gille bjöd på. Innan det var dags att gå hem fick alla barn en julgranskaramell. Till årets julgransplundring kom 320 personer.

SLÄKTFORSKNING

Utställningen AMBROTYPEN stod kvar från 2017 och under våren fortsatte vi att lyfta temat släktforskning i relation till utställningens unika porträtt av Skarabor från åren 1850-1870. Till en av onsdagskvällarna bjöds dokumentärfilmaren Bengt Grewin som berättade om forskningen och tankarna bakom filmen "Ett alldeles ovanligt vanligt liv" som handlade om hans 104-åriga mormor.

Även den kände släktforskaren Ted Rosvall besökte museet under våren och gav tips och råd till dem som vill börja emigrantforska.

SPORTLOV PÅ MUSEET

Temat för sportlovet var semlor, serier och hjärtan. Lovlediga barn letade efter gömda semlor på museet och svarade på frågor om semlornas historia. I verkstaden skapade vi egna semlor med färgad grädd och ätbara dekorationer. Eftersom vi samtidigt visade utställningen HEMÅT om och av serietecknare från Skaraborg höll en av dem en serietecknarverkstad. Under lovet arrangerade vi också en skaparverkstad för kärleksfulla kort i samband med alla hjärtans dag. Lovet blev mycket välbesökt av barn och ungdomar.

INTERNATIONELLA KVINNODAGEN

Den internationella Kvinnodagen uppmärksammades stort i ett samarbete med Studieförbundet och Skara kommun. Bland dagens föreläsare fanns stand-up-komikern och författaren Moa Svan samt några av författarna bakom det då nylanserade Svenskt Kvinnobiografiskt lexikon. Skara stifts- och landsbibliotek tipsade om ny feministisk litteratur, sångerskan Christel Petrini underhöll och dagen avslutades med teaterföreläsningen "Omtumlad" framförd av Scen Vara. Programmet besöktes av 279 personer.

SNUSK, MUSIK OCH HUMOR

Två av landets mest riksbekanta Skaraborgare hade en hel del gemensamt – snusk, musik och humor. Det handlar om Falköpingsfödde Johnny Bode och om Eddie Meduza. Journalisten och dokumentärfilmaren Bo Sjökvist föreläste under våren om Johnny Bode med utgångspunkt i den då bioaktuella filmen "Ingen tid för kärlek". Lennart Wrigholm, som sammanfattat Meduzas musikaliska förebilder och inspiration i en ny bok, talade under rubriken "Just like Eddie". Båda kvällarna blev välbesökta.

1700-TALSHELG

Den sista helgen i maj tillägnades 1700-talet. På Kråks herrgård arrangerades en heldag med stilhistorisk visning, uppvisning av 1700-talsdräkter, samt en föreläsning om överflödsförordningarna under 1700-talet med historiker Eva Andersson från Göteborgs universitet. På herrgården serverades kakor bakade efter Cajsa Wargs recept och dagen avslutades med en systuga där kulturarvspedagog Therese Holmgren lärde ut sömnadstekniker.

Mors dag firades på söndagen i Fornbyn och den här gången stod Bellmantolkaren Martin Bagge för underhållningen. Publiken bjöds in till en stund i det gröna med picknickkorgar och filter på gräsmattan.

FÖNSTERDAGEN

Vårens program avslutades med en riksomfattande byggnadsvårdsdag kring fönster. Till museet bjöds två byggnadsantikvarier som talade om fönstrens arkitekturhistoria och stilar, samt om det klimatsmarta i att vårda gamla fönster istället för att ersätta dem. Dessutom fanns flera lokala hantverkare på plats som visade hur man renoverar fönster och hur man målar om dem på bästa sätt. Dagen besöktes av 338 personer.

MOR I HÄNDENESTUGAN

En programpunkt som blev mycket uppskattad, kanske allra främst av den lite äldre generationen. Vid några tillfällen besökte kommunens dagvårdsverksamhet stugan. Mor bjöd på kaffe som kokat över öppen eld och varje tillfälle hade också ett tema, som till exempel lin och kaffe.

GYCKLARE, KÄPPHÄSTAR OCH SMÅ SÖTA DJUR I FORNBYN

Sommarlovet inleddes med Knaster & Knas som bjöd på en rolig föreläsning för barn och föräldrar. Hisnande balans- och jongleringskonster, eldslukning och trolleri. Det blev en kväll med många glada skratt och tillrop. Denna lyckade aktivitet avslutades med picknick i det gröna. Cirka 90 barn och cirka 60 vuxna besökte föreläsningen. I samband med den stora travfesten på Axevalla Travbana i juli kunde sommarlovslediga barn tillverka käpphästar av återvunnet material som gamla sockor, knappar och garn. När käpphästarna var klara var det dags för en runda över hindren på hoppbanan. 15 barn deltog. Sommarlovet avslutades med en dag i smådjurens tecken, små söta kaniner att klappa, bin i mängd och pigga små hästar att rida på. Trots att den här dagen bjöd på en grå himmel och ett stilla regn så blev det en succé med 275 besökande barn och vuxna.

VETERANFORDONSDAG

Traditionsenligt hölls en veteranfordonsträff i Fornbyn sista söndagen i juli i nära samarbete med Skaraborgs motorveteraner, Motorcykelhistoriska klubben och Svenska Fergusonklubben – Grålle. Bilar, motorcyklar och traktorer av olika slag visades och traktorerna visades lite extra med en traktorparad runt Fornbyn. Lions Lisor serverade fika till alla medverkande och publik. I år besöktes veterandagen av cirka 1000 personer i alla åldrar och från olika håll i regionen.

VIKINGALIV PÅ KATA GÅRD

I samarrangemang med Ekehagens Fornstidsby, Åsarp och lokala slöjdare i nära samarbete kunde vi fylla Kata Gård med liv under en söndag i juli. Dagen bjöd på vikingatida hantverk med inriktning på textil som tillverkning av kläder, band och snoddar av olika slag. För både stora och små fanns möjligheten att prova på att skjuta med pil och båge. Maria Vretemark visade utställningen på Kata Gård. En strid ström av människor från när och fjärran kom till Kata Gård under hela dagen, uppskattningsvis besökte cirka 1700 personer arrangemanget. Dagen avslutades med en uppvisning av stridskonster med Västgöta hird, uppvisningen engagerade publiken och lockade till många skratt.

1700-TALSVECKAN

Museet hade under 2017 påbörjat ett samarbete kallat "1700-talsveckan" med Göteborg Baroque och Skara kommun. Tanken var att genom ett gemensamt program knyta samman verksamheterna i Stifts- och landsbiblioteket, Veterinärmuseet och Västergötlands museum, samt att därigenom stärka den plats som kallas "kulturparken". Mitt emellan alla institutioner ligger Kråks herrgård och även under 2018 års 1700-talsvecka fick herrgården vara navet.

Veckan inleddes med en invigning av utställningen om den Blidströmska notsamlingen på Stifts- och landsbiblioteket. Samma kväll höll trädgårdshistoriker Claes Mörner en föreläsning på Kråks. Barbro Olofsson från Skara Gille ledde en stadsvandring i 1700-talets Skara, och musikern Peter Bryngelsson berättade mer om musikens roll i krigssituationer genom historien. Mitt i veckan besöktes Kråks av skådespelaren och röstcoachen Caroline Donath som gav den humoristiska och mycket uppskattade föreställningen "Axel von Fersens charmkurs" i herrgårdens matsal. Under torsdagen föreläste måltidshistoriker Richard Tellström om 1700-talets måltid i en närmast fullsatt hörsal.

Veckan avslutades med en historisk maskeradbal på Kråks. Göteborg Baroque bjöd på danskurs och 1700-talsdans till levande kammarmusik. I Kråks källarvalv stod Restaurang Enjoy för en buffé efter 1700-talsförebild. Bellmantolkaren Martin Bagge fungerade som kvällens ciceron och uppträdde själv som skalden. Middagen med 100 sittande gäster avbröts emellanåt av överraskande inslag som en svärdduell (framförd av elever från Skara Skolscen), diktläsning och sång. Kvällen avslutades med en barockkonsert i Skara domkyrka.

SKARA GILLE 70 ÅR

Hembygdsföreningen Skara Gille fyllde 70 år 2018 vilket återspeglades i museets verksamhet i form av samarbeten kring program. Den 25 augusti bjöd föreningen in till ett stort kaffekalas på Kråks herrgård. Allmänheten uppmanades att baka småkakor och lämna dem till föreningen i form av en entréavgift till kalaset. Kakorna bedömdes av Birgitta Rasmusson från "Hela Sverige bakar" och mer än 80 olika sorter och drygt 2000 kakor strömmade in. Birgitta höll ett föredrag om kafferepens historia och 300 gäster fikade tillsammans på Kråks gård.

Den 8 september ägde nästa stora samarbete rum. Den här gången arrangerade Skara Gille en hantverksmarknad i Fornbyn med ett trettiotal utställare. Dagen besöktes av cirka 680 personer.

HUMANISTISKA FÖRBUNDET

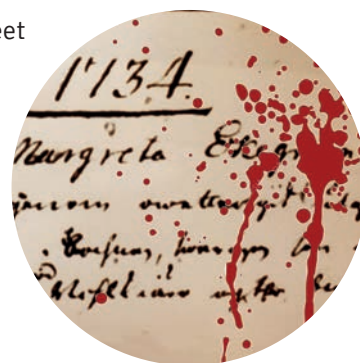
En nyhet för höstens program var att Skaras Humanistiska Förbund valde att förlägga sin föreläsningsserie på museet. Höstens tema var brott och straff och inleddes med en föreläsning av Bonnie Clementsson som talade om synen på och straffen för incestbrott under åren 1680-1940. Följande föreläsning handlade om 1600-talets bödlar. Föreläste gjorde historiker Annika Sandén. Den tredje och sista föreläsningen skulle ha hållits av deckarförfattaren Håkan Nesser, men ställdes in på grund av sjukdom.

LOKALHISTORISKT SEMINARIUM

Höstens lokalhistoriska seminarium, som arrangeras i samverkan med Västergötlands Fornminnesförening, handlade om vattensystemen och deras betydelse i de medeltida klostren. Medverkade gjorde bland andra Thomas Lieberg från universitetet i Bamberg, Rainer Atzback från universitetet i Århus, samt Ragnar Sigsjö, Lena Bjugger, Göran Tagesson, Per Widerström och Maria Vretemark.

KULTURNATTEN

Kulturnattens och höstens övergripande tema var deckare, brott och straff. Museet lånade in ett antal föremål som är kopplade till brott och straff från polissamlingarna på Tidaholms museum och Skövde stadsmuseum och öppnade under kulturnatten en liten utställning kallad ILLDÅD OCH DÖD. På Kråks herrgård hölls tre spökvandringar sent på kvällen med fokus på de verkliga dödsfall som har ägt rum på herrgården.

SPÖKEN I FORNBYN

Under hösten genomfördes den återkommande och populära spökvandringen i Katedralskolans regi. Fler än 4000 besökte Fornbyn under två sena kvällar i oktober. Årets spökvandring hade ett zombietema.

HÖSTLOV – FILM & DECKARE

Även höstlovet följde deckartemat. I museet och ut i Fornbyn gick en deckarvandring där lovlediga barn kunde leta sig fram till rätt svar genom ledtrådar och hemlighetsfulla bokstäver. I skaparverkstaden tillverkades spöken och pumpor av både pärlor på pärlplatta och tovad ull. Mitt i veckan visades den bioaktuella filmen "Lassemajas detektivbyrå" i en fullsatt hörsal och lovveckan avslutades med en filmverkstad där två filmpedagoger från Barnfilmskolan i Göteborg ledde en kurs i filmskapande i grupp. Samtliga programpunkter var fullsatta och veckan blev mycket välbesökt.

ARKIVENS DAG

2018 var ett jubileumsår för de svenska arkiven. Det var 400 år sedan Riksarkivet grundades, 50 år sedan Folkrorelsernas Arkivförbund bildades och Arkivens dag fyllde 20 år. Museet arrangerade den riksomfattande Arkivens dag i samverkan med Skaraborgs Föreningsarkiv. Under dagen föreläste Alf Johansson om Gunnar Wennerberg och Skara, Anders Nordstedtz Orkester från Tidaholm spelade musik från folkparkerna i museets kafé, Peter Nordby talade om de enskilda arkiven i Riksarkivet Landsarkivet i Göteborg och museet höll öppet hus i magasinet. Det blev en mycket uppskattad dag med 421 besök.

JULKALENDER

Årets julkalender fick mycket positiv respons – temat var sägner om den Västgötska tomten. Bakom varje lucka fanns en sägen från olika delar av regionen. Många av historierna hade nedtecknats under 1900-talets början.

KRÅKJUL

Västergötlands museums julmarknad på Kråks herrgård ägde rum traditionsenligt den första helgen i advent. Utöver marknad med lokalproducerad slöjd och mathantverk gavs besökarna möjlighet att uppleva Kråks herrgårdsmiljöer. Museets personal, liksom funktionärer från Västergötlands Fornminnesförening, fanns på plats för att berätta om herrgårdens hus och inventarier. I östra flygeln kunde besökarna njuta av musik framförd av Skara Musikskolas barockensemble och Anette Stillner i en stämningsfull miljö med eld i spisen, tända ljus och tidsenligt klädd personal. Skaraborgs Historiska Infanteriregemente deltog under söndagen, iklädda karolineruniformer förevisade de kanoner med mera och spred en historisk känsla över marknaden. Kråkjul 2018 blev en välbesökt julmarknad med cirka 2000 besökare.

Kråks herrgård

Programverksamhet

Under hösten 2018 förlades ett antal program till Kråks herrgård för att levandegöra gården och miljöerna. Under våren arrangerades en 1700-talsdag kallad "Utile Dulci" med visning av Kråks miljöer och av 1700-talets mode, samt ett föredrag om överflödsförordningarna under århundradet. Inne i matsalen serverades kaffe med kakor gjorda efter recept från 1755 och dagen avslutades med en sykurs där de deltagande fick lära sig att sy en hätta.

I augusti återkom 1700-talsveckan i Skara som i år kunde växa i omfattning tack vare ett stöd från Grevillis fond. Veckan inleddes med en utställning av den Blidströmska notsamlingen på Skara Stifts- och landsbibliotek, samt ett föredrag om 1700-talets trädgårdar av Claes Mörner på Kråk.

Därefter följde en stadsvandring i 1700-talets Skara med Barbro Olofsson från Skara Gille, ett föredrag om musikens roll i krigshandlingar med författaren och musikern Peter Bryngelsson, en humoristisk teaterföreställning med skådespelaren och röstcoachen Caroline Donath kallad "Axel von Fersens charmkurs", samt en föreläsning av måltidshistoriker Richard Tellström om 1700-talets måltid.

1700-talsveckan avslutades med en historisk maskeradbal på Kråk med musiker och danspedagoger från Göteborg Baroque och Bellmantolkaren Martin Bagge som kvällens ciceron. Medverkade gjorde också Thomas Landahl, Skara Skolscens elever och Pierre Torwald från Göteborg Baroque. Den historiska buffén serverades av Restaurang Enjoy.

1700-talsveckan är ett samarbete mellan Skara kommun och Västergötlands museum. 2018 års program blev välbesökt och var mycket uppskattat – särskilt teaterföreställningen "Axel von Fersens charmkurs" och Richard Tellströms föreläsning om 1700-talets måltider.

Under sensommaren arrangerade Skara Gille ett stort kafferep på Kråk med 85 olika kaksorter och 300 sittande, fikande gäster. I samband med det visades en liten utställning i Kråks mangårdsvåning om kaffets svenska 1700-talshistoria. Föremål från museets samling, relaterade till kaffe, tillagning och åtnjutande, ställdes ut i miljöerna tillsammans med texter. För att besökare inte skulle kunna nå de känsliga föremålen installerades löstagbara plexiglasskivor i midjehöjd framför vissa av dörröppningarna.

I oktober arrangerades ett mycket uppskattat mindre kaffekalas på herrgården där besökare bjöds in till att sitta i matsalen, dricka kokkaffe och äta kakor bakade efter Cajsa Wargs recept. Under kvällen visade kulturarvspedagog Therese Holmgren exempel på broderier som man kunde arbeta med under kaffekalaset på 1700-talet.

Kråks herrgård spelade också en viktig roll under Kulturnatten som hade ett brott- och strafftema. Under kvällen arrangerades tre fullsatta spökvandringar genom herrgårdens mangårdsbyggnad.

I november gav Sveriges främsta expert på Lindomemöbler, Birgitta Martinius, en mycket uppskattad föreläsning om de stolar som finns på Kråk och som är tillverkade i Lindome på 1700-talet.

Restaurangverksamhet

Från och med den 10 april hyrde Västergötlands museum ut främst Kråks västra flygel, men också källarmatsalen vid vissa tillfällen, till Mattipset i Skara AB. Enligt ett avtal får Mattipset bedriva cateringverksamhet på Kråk och servera mat vid begravningar, bröllop, 50-årskalas med mera. För detta erhåller museet en månatlig hyra, och herrgården hålls levande.

Reception, butik och kafé

Under 2018 slutade en receptionist och tre nya timanställda introducerades och började arbeta under året.

I arbetet med det stora flödet av bokningar av guidningar på Kata Gård så övergick processen från analog i fysisk kalender till att bli digital via Outlook.

Under hösten prövades ett koncept med afternoon tea i samband med lanseringen av kaféets nya servis Embla, vilket var mycket lyckat. Embla har producerats av den Lidköpingsbaserade keramikern Nina Bergkvist enbart för museets räkning och finns även till försäljning i museets butik. Museet tog även fram ytterligare profilprodukter till butiken, bland annat smycken, vykortsblock, magneter och skrivhäften.

En ny uteservering till kaféet skapades under sommaren med utomhusmöbler vid entrén. Den var mycket uppskattad hos besökare, särskilt då Lanthandeln med sin servering hade stängts just innan turistsäsongen. Vid flera tillfällen har stora grupper tagits emot som också serverats mat (catering) i museets lokaler. Ambitionen att erbjuda ekologiskt och hembakat utbud i kafeét är ett pågående arbete som utvecklas löpande.

Pedagogisk verksamhet

Den pedagogiska verksamheten har omfattat lovprogram, visningar av utställningar, skaparverkstäder och aktiviteter i Fornbyn och på Kråks. Deltagarna har kommit från grundskolor, gymnasier, folkhögskolor, hantverksskolor, pensionärsföreningar och andra grupper.

Under 2018 genomfördes cirka 188 visningar för vuxna, merparten vid Kata Gård i Varnhem, samt 43 visningar för barn och unga under 26 år. Verksamheten arrangerade 25 program riktade till barn och unga, merparten under sport-, sommar- och höstlov.

Lovprogram

En rad aktiviteter har hållits under sport-, sommar- och höstlov. Som exempel på aktiviteter kan nämnas semmelverkstad, lek dag för små och stora, djurdag, käpphästtillverkning, tovade pumpor, film med mera. Lovaktiviteterna blev under året mycket lyckade och många barn besökte museet i sällskap av föräldrar eller mor- och farföräldrar. Intressant att notera är att flera av besökarna kom från andra kommuner som till exempel Uddevalla och Alingsås men också från Skövde, Falköping, Hjo och Tidaholm.

Lin och smide

En av de större och mer krävande pedagogiska aktiviteterna har under året varit Lin och smide där alla elever i årskurs 8 i Skara kommun (cirka 150 elever) deltog. Lin och Smide är en återkommande verksamhet som genomförs med hjälp av ekonomiskt bidrag från Skapande skola. En yrkesverksam smed lär eleverna lite av smidets grunder och museets pedagog lär eleverna att bereda lin på ett hantverksmässigt sätt. Eleverna får även kunskap om materialet lin, hur det har använts förr och nu. Av den färdiga lintågan slår eleverna ett rep eller spinner en tråd på spinnrock. Tillsammans med smeden provar eleverna på att bearbeta järn, det smids och formas till en krok som var och en får ta med hem.

Visningar och skolbesök

En mängd elever har deltagit i visningar av såväl museets basutställningar som olika visningar i Fornbyn. Det är barn och ungdomar från förskolan, grundskolan och gymnasiet som besökt museet men även vuxenutbildningar som folkhögskolor, SFI, föreningar och organisationer av olika slag. Inför sommaren har flera förskolor haft avslutningsfester i Fornbyn liksom Källeskolan, Mariebergsskolan och Gällkvistskolan som har haft sina skolavslutningar i Fornbyn. Familjecentralen arrangerade midsommarfirande för de minsta och deras familjer.

Tidsresan

Tidsresan är en upplevelse av hur livet kunde te sig för en torparfamilj under 1800-talets senare hälft. En resa i tiden för Skara kommuns alla 7-åringar som avslutas med en familjedag.

Den sedan drygt 30 år tillbaka årligen återkommande Tidsresan genomfördes även 2018. Verksamheten genomförs tillsammans med skolan i Skara kommun. Museets pedagog och Fornbyns vaktmästare medverkade liksom pedagoger och annan personal från skolor i Skara. Tidsresan startade den 3 september, en vecka senare än tidigare år med anledning av takrenovering av Händeneboden, och pågick fram till och med den 6 oktober, 174 elever deltog i verksamheten. Varje grupp som deltar i Tidsresan är i Fornbyn under en för- eller eftermiddag.

Genom Tidsresan ges alla barn i årskurs 1 i Skara kommun en möjlighet att med alla sinnen uppleva hur det kunde vara att vara barn i en familj i slutet av 1800-talet. Kretslopp och samarbete är viktiga delar i denna verksamhet. Potatis, grönsaker och frukt med mera hämtar barnen från Fornbyns odlingar för att sedan hjälpa till med att tillreda den mat som ska ätas under dagen. För att laga mat behövs både ved och vatten. Barnen får hjälpa till med att bära vatten, såga och klyva ved. Ägg plockas normalt i hönshuset och skal och matreser ges till grisen. 2018 kunde vi tyvärr inte ha några djur i verksamheten då renoveringsarbetet av Händeneboden inte var avslutat. Djuren är en mycket viktig del i verksamheten så det blev naturligtvis en stor brist. Mellan sysslorna ges barnen möjlighet till en stunds ro då mor tänder fotogenlampan och berättar om livet förr, om tomtar och troll och andra sagoväsen. Dagen avslutas med en kort stunds vila på halmbolstren.

KULTURMILJÖENHETEN

Sammanfattning

Genom närvaro i kommunerna bidrar Västergötlands museum inom området kulturmiljö med kunskap och kompetens om museets arbetsområde till ett slags livslångt lärande och berättande om kulturarvet. Genom verksamhetsområde kulturmiljö har museet särskilt god kunskap om områdets förhistoria, medeltid, agrarhistoria och byggnadskultur. Här finns även spetskompetens inom osteologi och många öppningar mot regional utveckling tillsammans med andra parter inom kulturmiljöområdet samt inte minst i så kallade besöksnäringar. I arbetet med att bevara, vårda och tillgängliggöra kulturarvet, i samarbete och dialog med samhällets aktörer och utmanare på olika nivåer bidrar museet på många sätt inom sitt kompetensområde till ett hållbart och demokratiskt samhälle.

Kulturmiljöenheten har under 2018 arbetat med regional verksamhet i samverkan med bland annat kommuner, Länsstyrelsens kulturmiljöenhet i Västra Götaland samt Svenska kyrkan. Andra viktiga uppdragsgivare eller samarbetspartners var bland annat Västarkivet, Trafikverket och hembygdsföreningar. I kommunerna gäller det remisser och rådgivning kring bygglov och planläggning samt arkeologiska projekt, för Länsstyrelsen yttranden och antikvariska kontroller i samband med statliga byggnadsvårdsbidrag samt arkeologiska uppdrag, informationsinsatser och kunskapsuppbyggnad. För Svenska kyrkan har utförts rådgivning, utredning och antikvariska kontroller vid kyrkoreoveringar. Synpunkter och yttranden på samhällsutveckling har lämnats gentemot Länsstyrelse såväl som kommuner. Därtill kommer muntliga samråd med både Länsstyrelse, kommuner och allmänhet. Allmänna, mer publika förfrågningar från hela Västergötland motsvarar drygt 50-100 tillfällen under året från Gullspång i norr till Styrso i söder. Gamla såväl som nya utmaningar i förvaltningen av kulturarvet har identifierats i regional samverkan inom kulturmiljövården. Där kan Västergötlands museum beskrivas såväl som en viktig part i en kulturhistorisk centralbygd, som en nutida art av landet bortom nutida regionala centra.

Kulturmiljöarbete

En viktig del av kulturmiljöverksamheten är det löpande arbetet med remissvar och yttranden. Tendenser till ett minskat flöde av kommunala remissförfrågningar kan skönjas. Att möta och mota en sådan utveckling är en del av förvaltningen av kulturarvet. Arbetet med kulturmiljö innebär också en stor del uppdrag som utförs mot betalning. De senare består i hög grad av antikvarisk medverkan vid både kyrklig och profan bebyggelse, samt arkeologiska såväl som osteologiska uppdrag. I vidare mening bidrar kulturmiljöarbetet aktivt att stärka kulturarv och förnimmelsen av det i regionen.

Inom kulturmiljövården har Västergötlands museum också deltagit i samverkansmöten avseende kulturmiljövård på regionalt plan (tillsammans med Bohusläns museum, Göteborgs stadsmuseum, Västarkivet och Länsstyrelsen). De har delvis lett till strategiarbete på regionalt plan som utgår från nationella målsättningar, men där också institutionsspecifika, långsiktiga mål utvecklas. Deltagit i FOMU Nätverksmöte på Västergötlands museum 18-19 januari, Nätverksmöte för Medeltidsmuseer på Sigtuna museum 1-2 februari samt workshopen "Cistercienserna och betydelsen av vatten" på Västergötlands museum 11-12 oktober.

Kulturmiljö har deltagit i utbildning i nytt hanteringssystem för registrering av arkeologisk fornlämnings- och undersökningsinformation (Fornsök; vars effekt är fler arbetsuppgifter liksom ett större ansvar nu lagts på praktiserande fältarkeologer). Kulturmiljövården har också deltagit i dokumentations- och utställningsproduktion (SISTA SKIFTET, I VÅR TID och utställningen DET TRYCKTA ORDET – medierevolutionen för 500 år sedan).

Personellt sett har tjänsten som fornbyantikvarie under 2018 fortsättningsvis delats med den byggnadsantikvariska verksamheten, där 60% avsätts till externa byggnadsantikvariska uppdrag och handläggning. Resterande tid avser förvaltning av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse på hemmaplan, Fornbyn. Från höst 2018 har även en halvårs projektanställning med länsstyrelsebidrag inrättats med målet att ta fram uppdaterade vård- och underhållsplaner för Västergötlands museums egna byggnader utom Fornbyn (till exempel Kråks herrgård, museibygnaden, Heljesgården).

Inom byggnadsvård har året inneburit arbeten av olika omfattning som utförts på uppdrag av externa beställare. Göteborgs stifts projekt kring medeltida kyrkotaklag, som utgår från Västergötlands museums och Västarrvets förstudie (2016), har under 2018 fortsatt med undersökningar och andra verksamheter (samverkan med Västarrvet, Bohusläns museum, Göteborgs stadsmuseum, Kulturmiljö Halland, Göteborgs samt Lunds universitet). Västergötlands museum har på uppdrag av Hantverkslaboratoriet, Göteborgs universitet under året även gjort en utvärdering av i landet genomförda projekt kring medeltida kyrktak. Byggnadsvården har också tillsammans med Traditionsbärarna representerats i konferensen för Construction History Society på University of Cambridge med föredrag kring pågående restaureringsarbeten och undersökningar på Gökhem kyrkvind. Museet stod även under sommaren värd för forskarnätverket "Arbeitskreis für Dachwerke" med uppskattade exkursioner och medverkan i arbetsgruppens höstmöte i Freising, Tyskland. Gränsöverskridande nätverksarbete har även skett med Stiftung Kirchenburgen (Rumänien) och Inst für Denkmalpflege Bambergs universitet (utställning och framtida dokumentationsprojekt). Vård- och underhållsplaner har upprättats för flera kyrkogårdar (Södra Kålland, Tidaholm med flera pastorat). När det gäller profan bebyggelse har Västergötlands museum gjort utredningar av till exempel Stora Eks herrgård och det under 2018 nya västgötska byggnadsminnet Fåglaviks järnvägsstation. Till detta kommer rådgivningar till allmänheten, remissvar, föreläsningar, artikelskrivande och delaktighet i utställningsproduktion (se nedan).

Kata Gård och Varnhems Infopoint i Ryttagården

Kata Gård höll öppet från 17 mars till 4 november. Under denna period kom 83 700 besökare till Kata Gård vilket var en ökning med nästan 20 % jämfört med året innan.

Under säsongen 2018 genomfördes 220 guidade visningar på Kata Gård. Ungefär hälften av dessa var guidningar som vi tog betalt för (1 500 kronor/grupp). Det var långt över vad som kalkylerats som intäkter vilket innebar att det blev ett överskott på närmare 100 000 kronor i förhållande till budget 2018.

Som en service till besökarna i Varnhem har Västergötlands museum och Skara kommun bemannat en enklare turistbyrå, en så kallad Infopoint, i Ryttagården under perioden 6 juni-12 augusti. Två sommaranställda ungdomar arbetade här varav en var anställd av Västergötlands museum. Personalen på Ryttagården skötte även de dagliga gratisguidningarna klockan 13.00 på Kata Gård. Ungefär 35 000 besökare kom till Varnhems Infopoint i Ryttagården under sommaren.

Besökarna i Varnhem har erbjudits ett omfattande programutbud med guidade tematiska vandringar varje onsdag samt därtill föredrag och utställningar i Ryttagården. Särskilt uppskattad var Vikingadagen som genomfördes i samarbete med Ekehagens Forntidsby söndag 8 juli.

Det hölls flera invigningar i Varnhem under sommaren med början 1 juni då de nya informationsskyltarna i Klosterruinen presenterade. Sedan var det vernissage på Hembygdsföreningens utställning "Från Klosters by till Varnhems stationssamhälle" i Ryttagården den 6 juni samt nyinvigning av Rosenstigen med nya skyltar den 20 juni.

Under året inleddes också ett samarbete med Svenska Dahliasällskapet vilket innebar en utställning, en stor dahliarabatt och ett par föredragstillfällen i Ryttagården. Dahlian är uppkallad efter Linnélärjungen Andreas Dahl som föddes i Varnhem 1751.

I oktober arrangerade Västergötlands museum en internationell workshop i Varnhem med fokus på klostrets vattenförsörjning under medeltiden. Deltagarna var från Tyskland, Danmark och Sverige. I samband med detta hölls också öppna föreläsningar som utgjorde höstens lokalhistoriska seminarium med titeln ”Cistercienserna och betydelsen av vatten”.

Skara kommun och Västergötlands museum har tillsammans formulerat ett 5-årigt utvecklingsprojekt för besöksmålet Varnhem och sökt bidrag för detta hos Sparbanksstiftelsen Skaraborg. Medel för första året (2018) beviljades med ett tydligt önskemål från bidragsgivaren att skapa en gemensam organisation (juridisk person) för utvecklingsarbetet i Varnhem. När detta är gjort kan resterande medel sökas för den fortsatta utvecklingen 2019-2022.

Pedagogiskt arbete

Vi har utfört en rad föredrag eller föreläsningar vid olika arrangemang, framför allt utanför museet och flera artiklar har publicerats. Uppgifter om dem framgår av bilaga med listor över föredrag och artiklar. Betydande insatser har gjorts i Varnhem (se ovan). Till det pedagogiska arbetet räknar vi också produktion av information till exempelvis fornlämningar för allmänt bruk och hit hör också som nämnts ovan medverkan i museets och andra institutioners utställningar och publika verksamhet (till exempel utställningar SISTA SKIFTET, I VÅR TID, DET TRYCKTA ORDET samt projektering för utställning i Husaby kyrktorn med flera, liksom deltagande i projektering av ny basutställning).

Uppdragsverksamhet

Kulturmiljö vid Västergötlands museum har medverkat i och utfört olika typer av projekt/uppdrag – under 2018 drygt 5200 timmar debiterad arbetstid. Enbart inom arkeologi har det utförts omkring 35 för året nya uppdrag mot betalning, men det har också gjorts arbete på projekt från tidigare år (se bilagor). De har bestått av arkeologiska utredningar, förundersökningar och undersökningar, kulturhistoriska förstudier, forskningsprojekt, osteologiska uppdrag, antikvarisk medverkan, byggnadsvårdsuppdrag, informationsuppdrag med mera. Den pågående planeringen av ombyggnation av europaväg 20 har inneburit arkeologiska utredningar och förundersökningar från Vårgårda kommun, genom Essunga, Vara, Skara, Götene och Mariestads kommuner (drygt 2000 timmar). Tidaholms och Skövde kommun har också svarat för många uppdragstimmar 2018, liksom andra kommuner. Inom den byggnadsantikvariska verksamheten har (drygt 65) uppdrag utförts mestadels med kommuner och Svenska kyrkan som beställare. Vård- och underhållsplanerna (till exempel kyrkogårdsinventeringar i Tidaholms och Södra Kållands pastorat) liksom antikvarisk medverkan för de många kyrkorna är också en viktig del av vardagsarbetet. Utförda uppdrag redovisas i bilagor. Enheten har färdigställt bebyggelsehistoriska och arkeologiska rapporter enligt de listor som redovisas i bilaga.

FÖREMÅLSENHETEN

Sammanfattning

År 2018 karaktäriserades för föremålsenheten av personalomsättningar. En föremålsantikvarie rekryterades samtidigt som museets konservator tog ut tjänstledighet och en vikarie anställdes. För föremålsenheten innebar det förlust av erfarenhet och kunskap om Västergötlands museums arbete och samlingar, och en tid av inläring för de nya medarbetarna. Det betydde också att enheten fick en ny samordnare som skulle lära sig arbetet. Dessutom var föremålsenhetens enda arkeolog under en period tjänstledig, men är sedan oktober åter i tjänst. Det har således varit stora förändringar på enheten under året.

Digitalisering

Digitalisering av kulturarvsmaterial är ett viktigt arbete för Västergötlands museum. Med digitaliseringen följer en rad nyttoaspekter – såväl internt på museet som för museets besökare:

- Nya och utökade möjligheter till dialog med museets besökare.
- Digitala tjänster möjliggör nya arbetssätt.
- Digitalisering ger nya möjligheter för konstnärligt skapande
- Digitalisering ger nya möjligheter för kunskapsproduktion.
- Digitalisering skapar möjligheter för samarbete med skolor och andra institutioner.
- Digitalisering ökar tillgängligheten.
- Digitalisering är ett hjälpmedel för samlingsförvaltningsarbete (vid till exempel utlån, lokalisering, utställningsarbete).

För en mer utförlig diskussion av Västergötlands museums arbete med digitalisering hänvisas till museets digitaliseringsplan för 2018 respektive 2019.

Under 2018 registrerades 2837 föremålsposter i museets föremålsdatabas Primus. Av dessa publicerades 222 poster på DigitaltMuseum. Museet registrerade 865 bildposter i Primus. Av dessa publicerades 542 poster på DigitaltMuseum. Totalt ökade således antalet registrerade poster med 3702, på DigitaltMuseum ökade antalet poster med 764 poster. Föremålsenheten har nyregistrerat 138 arkeologiska föremål samt tilläggsregistrerat och korrigerat 392 poster i Primus (digitaliseringsnivå 3). Föremålsenheten har fått extrahjälp för registrering av befintliga arkeologiska fyndlistor till Primus, detta arbete har resulterat i registrering av uppgifter för 298 föremål (digitaliseringsnivå 1).

Totalt är 190 849 föremålsposter registrerade i Primus (128 593 fotografier och 62 223 föremål), av dessa är 98 168 poster publicerade på DigitaltMuseum.

För den arkeologiska samlingen har föremålsenheten excerperat inventarienummer för större arkeologiska undersökningar ur accessionskatalogen, hittills 122 stycken. Huvudnummer för dem har registrerats i Primus för att i framtiden undvika multipla accessioner av samma undersökningsmaterial. Fyndfördelningsbeslut har samlats ihop och noterats i Primus till befintliga accessioner. Förberedelse för inskrivning av inventarienummer för övriga 132 fyndfördelningar som tidigare inte blivit administrerade har genomförts. Det har påbörjats registrering i Primus av analyser och provtagningar av föremål. Enhetens arkeolog har påbörjat uppsamlingen av arkeologiska värdeföremål från olika säkerhetsskåp till ett värdeskåp, med bättre placering. En dokumentationsrutin för översikt och kontroll av detta är också upprättad.

Publik verksamhet

Utställningsarbete

Enheten har lagt ett stort arbete på utställningen SKARA I MEDELTID, en av museets fasta utställningar. Utställningen har städats av konservator. Föremålen har inventerats och digitaliserats. På grund av personalomsättning är inte arbetet färdigt, men kommer att färdigställas under de första två månaderna 2019.

Enheten har under året bidragit med föremål till ett antal utställningar. I den inlånade utställningen HÄR ÄR GUDAGOTT ATT VARA om Gunnar Wennerberg kompletterades utställningen med några unika föremål med stark koppling till Wennerberg. I den egenproducerade utställningen DET TRYCKTA ORDET lånades ett större antal äldre böcker in. Enheten fick således planera in och lösa problem som uppstår vid inlån av unika och kulturhistoriskt mycket värdefulla föremål. Museet bidrog även med egna föremål.

Backspegeln stängdes efter mer än 20 år. Alla föremål som fanns där skulle därmed plockas ned till magasinet och digitaliseras. Enheten hade därmed även börjat arbetet med museets nya utställning SJÄLABÄRARNA som kommer bli en föremålsrik utställning. Urval och digitalisering av föremål till utställningen påbörjades under 2018 och kommer att ta mycket av enhetens tid i anspråk under 2019.

Besök i magasinet

Magasinet har besökts av olika typer av grupper med olika intressen. Vid 15 tillfällen har magasinet besökts av sammanlagt cirka 75 personer. De bokade besöken har bestått av skolor (både lågstadiel elever och yrkesutbildningar), intresserade föreningar, forskare, yrkesverksamma inom museisektorn och privatpersoner.

Den 10 november hade Västergötlands museum "Öppet Magasin". Ett årligt återkommande evenemang. Under två timmar var magasinet öppet för allmänheten att besöka. Enheten föremål hade förberett med avspärningsband, köpt in tissor som besökare hade på sig och valt ett antal föremål ur olika föremålskategorier som exponerades (tavlor, kläder, porslin, föremål ur säkerhetsrummet, etcetera). Cirka 250 besökare kom till magasinet under dessa timmar. 17 personer ur museets personal och Västergötlands Fornminnesförening arbetade för att göra evenemanget möjligt.

Inventering

Under tre veckor inventerades delar av Eskeskogs lanthandel i museets Fornby. Runt 500 föremål registrerades i excelfiler och fotograferades. Filerna kan sedan konverteras till museets föremålsdatabas Primus med hjälp av KulturIT (som utvecklar Primus).

Inventering har även gjorts av utställningen SKARA I MEDELTID och Backspegeln (se ovan).

Skadedjurskontroll och städning

Skadedjurskontroll

Alla museer arbetar aktivt mot skadedjur för att förhindra risken att föremål blir förstörda. I Västergötlands museums möbelmagasin och textilmagasin fann personal för åtta år sedan ett utbrott av mal, varför föremålsenheter varje år genomför en mer genomgående inventering av mal i nämnda magasin. Inventeringen sker under våren då äggen kläcks och de börjar bli mer aktiva igen efter vintern. Personal hittade ett mindre antal föremål angripna av mal. Detta har åtgärdats genom frysning.

Föremålsenheter har under 2018 påbörjat arbetet med nya rutiner för skadedjurskontroll. Samarbetet med Anticimex har uppdaterats. Tillsammans med dem har nya fällor för skadedjur placerats ut i magasinet. Västergötlands museum har fått inloggningsuppgifter och en "egen sida" hos Anticimex där historik och information angående hur många skadedjur som hittas, när och var. Till detta har nya kartor upprättats där alla fällor är utplacerade. Över tid kommer data om skadedjur lagras på ett bättre och tydligare sätt än tidigare.

Städning

Föremålsenheten har städlat i museets arbetarbostad och vagnsmuseum i Falkängen i Hällekis. Föremålsenheten gör detta två gånger per år, en gång innan öppning på våren och en gång vid stängning på hösten.

Inför ”Öppet Magasin” dammsögs hela Västergötlands museums huvudmagasin för att – så långt möjligt var – undvika att dammpartiklar spreds på föremål. Av samma anledning hade besökare tossor på sig för första gången vid detta event.

Under det pågående digitaliseringsprojektet ”Porslinsprojektet” städas och dammas alla hyllor som föremål står på. Detta sker kontinuerligt under hela året och kommer att fortgå under 2019.

Inför Kråkjul städades stora golvytor av museets konservator. Västergötlands museum köpte även in entrémattor till huvudingången på Kråk och ingångarna till både västra och östra flygeln. Då Kråkjul är ett återkommande event och genomförs första helgen i advent varje år är det grusigt och blött ute. Mattor och städning kommer minska slitaget på golvet. Det kommer även minska damm och annan smuts i lokalerna, vilket är viktigt ur bevarandesynpunkt.

Kompetensutveckling

Föremålsenheten har haft fotokurser vid två tillfällen. Fotografering är en viktig del av att digitalisera föremål, varför kurserna var väl motiverade. Museet har även köpt in ny fotoutrustning som personalen lärt sig att hantera. Föremålsenhetens konservator och föremålsantikvarie deltog vid den årliga konferensen Samlingsforum i Visby. Årets konferens behandlade temat ”standarder”. Ett passande tema för föremålsenheten då Västergötlands museum har som ambition att förbättra sina rutiner angående skadedjurskontroll, inlån, rutiner för magasin, etcetera. Enheten har även planerat in kurser i museets föremålsdatabas Primus som kommer att ske under 2019.

Föremålsenheten var värd för nätverksträffen VAS (Västsvenska Arkeologer i Samlingar).

Enhetens föremålsantikvarie var tillsammans med museets arkivarie på Riksantikvariämbetets konferens om digitalisering och forskning.

Personal ur föremålsenheten har deltagit vid ett seminarium om Cistercienserna och betydelsen av vatten vid Västergötlands museum.

Personal ur föremålsenheten har deltagit vid eKulturmöten i såväl Stockholm som Skövde angående föremålsdatabasen Primus som Västergötlands museum använder sig av.

Föremålsenhetens arkeolog deltog vid ett DAP-seminarium om de nya riktlinjerna för arkeologiska utgrävningar som implementeras 1 januari 2019, samt deltagit i samarbetet med Västsvenska arkeologer i samlingar.

Samarbeten

Föremålsenheten har bidragit till samarbetet med Veterinärhistoriska museet (VHM) i Skara. Enhetens konservator har sett över VHM:s utställningar, städlat valda delar och skrivit en städplan till VHM. Enhetens föremålsantikvarie har undersökt möjligheterna för VHM att använda sig av en applikation i VHM:s befintliga utställningar. Antikvarien har även deltagit i diskussion om GDPR, det pedagogiska programmet som planeras, etcetera.

Föremålsenheten har bidragit med kompetens och rådgivning till Särestads lantbruksmuseum. Detta innefattade två träffar.

Föremålsenheten fanns tillsammans med museichefen närvarande vid Härlunda-Bjarkas hembygdsförenings årsmöte.

ARKIVENHETEN

Inom arkivenheten strävar vi efter att nå ut och tillgängliggöra vårt rika arkivmaterial. Därför lägger vi våra resurser framförallt på att digitalisera och göra vårt material sökbart. Detta arbete har vi fortsatt med även under 2018. I bildarkivet har digitaliseringen och publiceringen på DigitaltMuseum fortsatt medan arbetet med de andra arkiven mest har inneburit fokus på struktur och sökbarhet. För ämbetsarkivet och de enskilda arkiven sker digitaliseringen främst i mycket liten skala, då det endast görs i de fall materialet eftersöks. Utöver det har arbetet med att förteckna arkiven i Visual Arkiv fortsatt.

Det som annars sysselsatte arkivenhetens personal var arbetet med den nya permanenta utställningen, SJÄLABÄRARNA, som har premiär vid 100-årsjubileet. Mycket tid har ägnats åt att plocka undan och ta hand om materialet i Backspegeln för att sedan leta fram nytt material som ska ingå i den nya utställningen.

Ombyggnationen av Backspegeln har också gjort att antal forskarbesök minskat då inte några lämpliga lokaler funnits för detta ändamål. Ambitionen är dock att nya forskarplatser och tekniska lösningar till musikarkivet med mera ska finnas på plats i samband med att utställningen SJÄLABÄRARNA öppnar.

Arkivenheten svarade även på ett antal förfrågningar i veckan, både via telefonsamtal och e-post. Många av dessa förfrågningar kom ifrån släktforskare och forskare på universitet, men även några från journalister och andra kulturinstanser.

Bildarkivet

Arkivet har digitaliserat närmare 3000 bilder och levererat 352 högupplösta bilder. Återinläggning av högupplösta bilder har prioriterats. Drygt 300 nya bildposter har skapats och 1700 har fått nya bilder och även städats på annat sätt. Antalet förfrågningar och bildärenden har ökat och bedöms ha varit cirka 350.

Under våren plockades utställningen AMBROTYPEN ned. Utställningen lockade många besökare och kommer antagligen generera i en bok tillsammans med släktforskarföreningen.

Samarbetet med Wäring-Locketorps hembygdsförening har utvecklats på ett bra sätt och cirka 400 högupplösta bilder (av de 1700) tagna av fotografen Anders Karlsson har lagts in i Primus och ska publiceras som en utställning på DigitaltMuseum med ny information under 2019.

Ett samarbete har, i samband med ett studiebesök i mars, inletts med fotoantikvarien vid Bohusläns museum angående bildarkivets policy, arbetsuppgifter och standarder.

Accessioner

Under året tog arkivenheten emot 12 accessioner. 4 handlade om arkivdokument medan resterande 8 var accessioner av foton eller bildsamlingar. De dokument enheten tog hand om var gårdshandlingar från 1750-talet och framåt från en gård i Höglunda, dokument från Erik Johanssons cykelaffär samt material från den numera nedlagda hembygdsföreningen i Norra Ving.

Flest accessioner togs dock emot på bildsidan. Den största av dessa påbörjades redan under 2017: 533 glasplåtar med tillhörande texter av Irma Winbo. Även 350 fantastiska glasplåtar av Isidor Jonssons bilder som skildrar folklivet i Tibro kommun runt 1910. Vi kan också nämna en samling med Emil Almqvist pappersbilder samt några mindre samlingar.

Samarbeten och nätverksträffar

Under 2018 har flera samarbetsprojekt påbörjats och andra har utvecklats. Ett av de projekten är Forskar-driven digitalisering – datadriven forskning som i samarbete med Riksantikvarieämbetet och Nordiska museet ska leda till bättre samarbeten mellan universitet och museer. Projektet har påbörjats och fortsätter i vår med workshops som förhoppningsvis ska leda till ett samarbete mellan Västergötlands museum och universitet vad gäller digitalisering.

Ett annat samarbete är med Västerhöjdsgymnasiet i Skövde där museet har börjat föra samtal för att 2019 börja ta emot ungdomar från det humanistiska programmet för praktik på museet. Något som om det faller väl ut kan leda till ett långsiktigt samarbete.

Arkivarien har deltagit i två nätverksträffar med Arkivverksamma i väst där det bland annat ingick ett studiebesök på Varas kommunarkiv som blev utsett till årets arkiv 2018.

Ett samarbete med Bohusläns museum har också tagit fart med studiebesök åt båda hållen. För arkivenhetens del gjordes studiebesök på Bohusläns museum både avseende arbetet med GDPR och bildhantering. Efter det har administrativa enheten på Bohusläns museum besökt oss och deras arkivansvariga har varit här för att se hur vi arbetar.

Arkivens dag

Arkivens dag blev verkligen lyckad då temat för dagen var Fest och glädje. Temat passade bra då Riksarkivet firade 400 år och Arkivens dag 20 år. För dagen samarbetade museet med Skaraborgs Föreningsarkiv som bidrog med en egen utställning om sin verksamhet. Förutom musik och föredrag hade museet öppnat sina arkiv och magasin för att visa vilket rikt material museet har. Dagen drog mycket folk och blev en stor succé.

ADMINISTRATION

Sammanfattning

Enheten svarar bland annat för ekonomi-, personal- och styrelseadministration, inköp och museets diarium. Under året har enheten bland annat servat de övriga enheterna med en stor variation av tjänster – information och marknadsföring, utskrifter av Kulturmiljöenhetens rapporter, evenemangsbiljetter och utställningstexter, utskick av programblad, affischer och vernissagekort. Enhetens personal har också bistått som extraresurs i receptionen.

Ekonomi

Museets ekonom handlägger budget och månatlig redovisning och ingår i ledningsgruppen. Ekonomen bistår också vid upphandlingar och avtalsskrivningar. Se mer i förvaltningsberättelsen och årsredovisningen.

Information

Under 2018 var Västergötlands museum aktivt närvarande på webben och Facebook. Museets hemsida har i stort sett haft ett oförändrat grundutseende och uppbyggnad under 2018. Under året hade sidan 105 140 besökare, ett brott i de senaste årens positiva utveckling och en minskning med cirka 14 % jämfört med 2017. Sidan är stationerad hos webb-företaget Websolution i Skara.

Museets sida på Facebook hade i början av året 4369 personer som gillade sidan. I slutet av året hade siffran ökat med cirka 24,2 % till 5428 personer som gillade. Under året har museets 277 inlägg på Facebook setts av 612 511 personer. Museet har under året intensifierat arbetet med Instagram och hade vid årets slut 1220 följare, en ökning med 45,7 %.

Museets annonsering koncentreras numera till Facebook och Instagram och under 2018 visades museets 35 olika annonser 1 019 518 gånger och nådde ut till 392 394 personer.

Den 25 maj 2018 infördes i hela EU en ny lag, dataskyddsförordningen, mer känd som GDPR, med syftet att stärka och harmonisera skyddet för levande, fysiska personer vid hantering av personuppgifter. Denna nya lag medförde att museet slutade hantera register över e-postadresser och att nyhetsbrev inte längre kunde skickas via en e-postläsare. Istället infördes ett månatligt utskick av nyhetsbrev via tjänsten Get a Newsletter, som beskriver kommande månads programutbud på museet. I slutet av 2018 var antalet personer som fick detta utskick 2128.

Den årliga digitala julkalendern, som under december månad publicerades på webben, hade denna gång rubriken Tomtar på loftet och innehöll sägner från Västergötland om just tomten.

I början av sommaren inköptes till museet en digital display som står placerad i entrén. Denna är numera det första som möter besökarna och informerar om aktuellt program och utställningar, öppettider och så vidare.

Utöver den digitala marknadsföringen producerar museet affischer, flyers, vernissagekort med mera till alla utställningar och till merparten av de evenemang som arrangeras i egen regi. Museets tre årliga, tryckta programblad skickas till ett antal privatpersoner, andra kulturinstitutioner, föreningar med flera.

SERVICEENHETEN

Sammanfattning

Serviceenheten ansvarar för museets vaktmästeri, larm och säkerhet, snickeri, posthantering, fastighetsunderhåll, fordon och parkvård.

Under 2018 sågs museibygnadens underhållsbehov över kontinuerligt.

Fastighet

Händeneboden, som flyttades till Fornbyn 1927 hade med åren fått sättningar och var illa åtgången på ett flertal sätt. Under den heta sommaren 2018 genomförde nätverket Traditionsbärarna en omfattande renovering av boden. Hantverkarna var samma erfarna timmermän som byggde upp den nedbrunna Rackebyladugården 2011. Traditionsbärarna valde ut lämpligt byggnadsmaterial, bland annat tätvuxna granar, som sedan bearbetades med yxa och såg i Fornbyn. Besökare i parken kunde följa arbetet med renoveringen och ta del av det historiska hantverket. Händeneboden fick också ett nytt tak, där det undre lagret av vass lades av vasstäckare med erfarenhet från liknande arbeten i Skåne och Halland. Taket färdigställdes, i enlighet med den säregna västgötska traditionen, med två lager torv. Detta utförde museets egna vaktmästare och antikvarier, som på detta sätt breddade sin erfarenhet av praktisk kulturmiljövård.

Snickeri

Snickeriverkstaden har under 2018 gjort betydande insatser för att bygga och underhålla utställningar. Under året producerades bland annat utställningarna I VÅR TID och SISTA SKIFTET, och basutställningen SKARA I MEDELTID renoverades.

Evenemang

Enheten medverkade i de flesta evenemang under året och stöttade de övriga enheterna med teknik, ljud, ljussättning, montering av skyltar, scener med mera. Till de större evenemangen under 2018 hörde utomhusarrangemangen i Fornbyn, 1700-talsveckan och julmarknaden på Kråks herrgård.

STATISTIK

Besök och visningar

Det totala antalet besökare i museets huvudbyggnad, i Fornbyn, på Kråks herrgård och på Kata Gård i Varnhem var 177 313 (176 716 året innan).

Antal besök under året i åldrarna 0-26 år var 17 945. Antal skolklasser var 44 och antal visningar 231.

Webb och sociala medier

Museets hemsida har under året haft 105 140 besökare, minskning med cirka 14 % jämfört med 2017.

Museets sida på Facebook hade i början av året 4369 personer som gillade sidan. I slutet av året hade siffran ökat med cirka 24,2 % till 5428 personer som gillade. Under året har museets 277 inlägg på Facebook setts av 612 511 personer. Museet har under året intensifierat arbetet med Instagram och hade vid årets slut 1220 följare, en ökning med 45,7 %.

EXTERNA BIDRAG

Grevillis fond: Klostermuseet, Varnhem, 100 000 kronor
Grevillis fond: Utställningen "Sista skiftet", 100 000 kronor
Grevillis fond: Utveckling Kråk, 100 000 kronor
Kulturförvaltningen Stockholm: Forskning, Magnus Ladulås, 46 545 kronor
Lennart J Hägglunds stiftelse: "Cistercienserna och betydelsen av vatten", 53 000 kronor
Länsstyrelsen i Västra Götaland: Infosatsning, Varnhem, 160 000 kronor
Länsstyrelsen i Västra Götaland: Landskapsvård på Heljesgården, 75 000 kronor
Skara kommun: Utställningen "Ildåd och död", 10 000 kronor
Skara kommun: Utveckling Varnhem, 174 000 kronor
Sparbanksstiftelsen Skaraborg: Forskarkonferens "Skriv", 42 500 kronor
Sveriges museer: Forskarkonferens "Skriv", 10 000 kronor
Turistrådet Västsverige: Digitalt stöd, 25 000 kronor
Västergötlands Fornminnesförening: Lokalhistoriskt seminarium, "Cistercienserna och betydelsen av vatten",
5 000 kronor

PERSONAL

Administration

Peter Holm, informatör
Kristina Johansson, ekonom
Susanna Johansson, assistent
Lotta Liljedahl, assistent
Luitgard Löw, museichef

Arkiv

Inge Arvidsson, kanslist
Marie Forsell, museiassistent
Lena Gyltman, assistent
Ida Särebrand, arkivare, fr.o.m. 5/2

Föremål

Solveig Holm, museiassistent
Ylva Nilson, antikvarie/föremålsintendent
Jesper Nilsson, antikvarie, fr.o.m. 1/7
Stina Svantesson, konservator, vik. för Amanda Sörhammar, fr.o.m. 3/9
Amanda Sörhammar, konservator, tjl. fr.o.m. 20/8

Kulturmiljö

Anders Berglund, arkeolog
Robin Gullbrandsson, byggnadsantikvarie
Catharina Henriksson, arkeolog/samlingar
Andreas Lindblad, antikvarie, t.o.m. 13/7
Maria Norrman, arkeolog
Robert Olofsson, byggnadsantikvarie, fr.o.m. 3/9
Maria Vretemark, arkeolog/osteolog

Publika möten

Göran Elisson, utställningsformgivare/enhetschef
Hanna Eklöf, program, utställningar och pedagogik
Ulrika Eriksson, pedagog
Ulrika Grip, receptionist, t.o.m. 30/6
Jenny Hallström, receptionist
Mikael Skallberg, receptionist/museivärd, fr.o.m. 13/2
Anette Stillner receptionist

Service

Kent Andersson, hantverkare
Michael Norman, hantverkare
Glenn Oscarsson, museitekniker/vaktmästare

Tillfälligt anställda

Mikael Apell

Johanna Austrin

Thomas Carlquist

Nelly Ekermark

Josephine Eriksson

Therese Holmgren

Clara Karpeby Johansson

Gustaf Lundberg

Brita Planck

Jonas Planck

Mikael Skallberg

Monika Sunnerlöf

Oskar Syrén

Vendela Wennerholm

PROGRAM

14/1	Julgransplundring. Med Axevalla Folkdansgille.
24/1	Onsdagskvällen: Släktforskarkafé med Skara släktforskarförening.
3/2	Invigning av utställningen Hemåt – Skaraborgska serieskapare.
7/2	Onsdagskvällen: Släktforskning. Dokumentärfilmaren Bengt Grewin berättar och visar film.
13-16/2	Sportlov på museet: Verkstäder, pyssel och semmeljakt.
14/2	Onsdagskvällen: Kärlekstema på museet.
21/2	Onsdagskvällen: Museet är öppet för fika, shopping och utställningsbesök.
28/2	Onsdagskvällen: Möt serietecknaren Emma Hamberg.
7/3	Onsdagskvällen: Museet är öppet för fika, shopping och utställningsbesök.
8/3	Internationella kvinnodagen: Fotboll, feminism och teater. Med författaren och stand-up-artisten Moa Svan, Scen Vara och Christel Petrini.
14/3	Onsdagskvällen: Liberalismen förr och nu. Professor Lars Trädgårdh föreläser.
17/3	Kata Gård öppnar för säsongen.
21/3	Onsdagskvällen: Släktforskning. Med författaren och släktforskaren Ted Rosvall.
24/3	Invigning av utställningen Vinnare och förlorare i svensk natur.
28/3	Onsdagskvällen: Museet är öppet för fika, shopping och utställningsbesök.
30/3	Öppen visning på Kata Gård.
1/4	Öppen visning på Kata Gård.
4/4	Onsdagskvällen: Museet är öppet för fika, shopping och utställningsbesök.
11/4	Onsdagskvällen: Johnny Bode – ingen tid för kärlek. Dokumentärfilmaren Bo Sjökvist berättar.
18/4	Hoppet Loppet i Fornbyn.
25/4	Onsdagskvällen: Just like Eddie. Lennart Wrigholm berättar och visar bilder.
Maj	Skara Biodlareförening sköter bigården i Fornbyn.
Maj	Hoppet Loppet i Fornbyn.
5/5	Invigning av utställningen Sista skiftet – arbetsliv och vardag på Electrolux.
17/5	Vikingakvinnan Kata i Varnhem. Maria Vretemark föreläser.
26/5	Hundutställning i Fornbyn.
26/5	Utile Dulci: Nytt och nöje på 1700-talet. Föredrag, aktiviteter och workshops.
27/5	Mors dag: Bellman i Fornbyn med Bellmantolkaren Martin Bagge.
30/5	Råd att bevara: Byt inte dina gamla fönster – vårda dem. Möten med hantverkare.
Juni	Skara Biodlareförening sköter bigården i Fornbyn.
14/6	Mor i Händenestugan i Fornbyn hälsar alla välkomna.
15/6	Skolavslutningar i Fornbyn.
16/6	Skaraträffen i Fornbyn: Street Stars Cruisers bjuder in hela familjen. Utställning, marknad, tipspromenad, barnaktiviteter med mera. Musikunderhållning med Errol Angels och Five Teddys.
16/6	Invigning av utställningen I vår tid – arkeologiska spår och minnen.
17/6	Taxklubbens rasutställning i Fornbyn.
22/6	Midsommarfirande i Fornbyn. Med Axevalla Folkdansgille.
23/6	Friluftsgudstjänst i Fornbyn.
23/6	Guidning på Kata Gård.
26/6	Knaster & Knas, eldslukare och jonglörer. Föreställning för barn.
27/6	Våtmarksvandring i Varnhem. Med Maria Vretemark och Christina Marmolin.
28/6	Mor i Händenestugan i Fornbyn hälsar alla välkomna.
Juli	Skara Biodlareförening sköter bigården i Fornbyn.
8/7	Vikingaliv på Kata Gård. Upplev vikingatidens stridskonster och hantverk. Maria Vretemark visar utställningen och berättar om senaste nytt från de arkeologiska undersökningarna.
11/7	Vandring utmed Pilgrimsleden, från Kata Gård i Varnhem till Heljesgården i Bolum.
18/7	Vandring längs klostermuren i Varnhem. Med Ragnar Sigsjö.
19/7	Gör en kapphäst i Fornbyn. Med slöjdaren Anna Hjortmark.
29/7	Veteranfördonsträff i Fornbyn.

- Augusti Skara Biodlareförening sköter bigården i Fornbyn.
 Augusti Hoppet Loppet i Fornbyn.
 13-18/8 1700-talsvecka i Skara.
 14/8 Träffa små söta djur i Fornbyn.
 18/8 Historisk maskeradbal på Kråks herrgård. Med Valle Baroque.
 25/8 70 sorters kakor på Kråks herrgård. Med Birgitta Rasmusson från TV4:s Hela Sverige bakar och ICA:s provkök.
- September Hoppet Loppet i Fornbyn.
 8/9 Skara Gilles hembygdsmässa i Fornbyn. Med hantverkare som erbjuder och ställer ut.
 13/9 Mor i Händenestugan i Fornbyn hälsar alla välkomna.
 19/9 Humanistiska förbundet: Förbjudna förbindelser. Fil. dr Bonnie Clementsson föreläser.
 23/9 Taxklubbens rasutställning i Fornbyn.
 27/9 Mor i Händenestugan i Fornbyn hälsar alla välkomna.
 29/9 Familjedag i Händenestugan. En dag i Fornbyn för Skara kommuns 7-åringar och deras familjer.
 3/10 Kaffets dag: Historiskt kaffekalas på Kråks. Kakor efter Cajsa Vargs recept från 1755 och kaffets 1700-talshistoria.
- 6/10 Invigning av utställningen Här är gudagott att vara – Gunnar Wennerberg 200 år
 10/10 Boksläpp: Att följa gamla vägar. Releasefest för boken "Att färdas i gamla tider" med författaren Christer Westerdahl.
 11/10 Lokalhistoriskt seminarium: Cistercienserna och betydelsen av vatten. Thomas Liebert, Rainer Atzbach, Ragnar Sigsjö, Lena Bjuggnér, Göran Tagesson, Per Widerström och Maria Vretemark föreläser.
 13/10 Kulturnatt: Tema Deckare. Med temavisning om ond, bråd död och gengångare på Kråks herrgård samt utställning.
 13/10 Kulturnatt: Varnhem. Föredrag och aktiviteter i Ryttagården, guidning på Kata Gård och ljusvandring i klosterkyrkan.
 17/10 Föreläsning: Brott och bödlar i 1600-talets Sverige. Med docent Annika Sandén.
 19-20/10 Spökvandring i Fornbyn med Katedralskolans estetelever.
 24/10 Rockkonsert: Browsing Collection.
 30/10-2/11 Höstlov på museet: Filmtema med visning, filmskola, tips med mera.
 7/11 På Kråk: Lyx från Lindome. Antikvarie Birgitta Martinius föreläser.
 10/11 Öppet magasin och Arkivens dag: Fest och glädje ur samlingarna.
 14/11 Onsdagsmingel på museet med fika och aktuellt tema.
 21/11 Onsdagsmingel på museet med fika och aktuellt tema.
 24/11 Invigningen av utställningen Det tryckta ordet – medierevolutionen för 500 år sedan.
 1-2/12 Kråkjul. Julmarknad på Kråks herrgård.
 5/12 Onsdagskvällen: Julen svänger. Skara kammarkör, tillsammans med solister och musiker, i en jazzig jul- och vinterkonsert.

FÖREDRAG

- 19/1 Maria Vretemark. Projektet Varnhem innan munkarna kom. FOMU nätverksmöte på Västergötlands museum.
- 29/1 Maria Vretemark. Finnestorps offermosse. Rotary i Vara.
- 14/2 Maria Vretemark. Birger jarl. Mariestads församlingshem.
- 16/2 Maria Vretemark. Kristna vikingar i Varnhem. Västgöta Nation i Uppsala.
- 19/2 Robin Gullbrandsson: Vad kyrkvindarna berättar. Varnhem.
- 27/2 Maria Vretemark. Om runskrift i Västergötland. Katedralskolan ERASMUS utbyte. Varnhemsgården i Varnhem.
- 27/2 Maria Vretemark. Katas gård i Varnhem – från utgrävning till utställning. PRO Göteborg.
- 1/3 Robin Gullbrandsson. Värme i kyrkorna genom tiderna. Byggnadsvård Nääs.
- 22/3 Maria Vretemark. Utgrävningarna i Varnhem – nya rön om Västergötlands kristnande. Garnisonsmuseet i Axvall.
- 5/4 Maria Vretemark. Kata Gård i Varnhem. Skara Gille på Västergötlands museum.
- 6/4 Maria Vretemark. Vikingatiden i Västergötland. Ekehagens Forntidsby.
- 12/4 Maria Vretemark. Osteologi, vad är det? Västerhöjdsgymnasiet i Skövde.
- 16/4 Robin Gullbrandsson. Kyrkogården som kulturarv. Kållands-Råda
- 14/5 Robin Gullbrandsson. Kyrkogården som kulturarv. Uddetorp
- 17/5 Maria Vretemark. Kata i Varnhem – hur kan vi veta något om henne? Naturum Hornborgasjön.
- 18/5 Maria Vretemark. Kristna vikingar i Varnhem. Medeltidsseminariet, Göteborg Universitet.
- 21/5 Robin Gullbrandsson. Vad kyrkvindarna berättar. Lions Karlsborg.
- 28/5 Robin Gullbrandsson. Utbildningsdag, taklag för antikvarier. Lundby Hisingen
- 29-30/6 Robin Gullbrandsson. Mittelalterliche Dachwerke in Västergötland. Föredrag i Skara och guidningar Kinne-Vedum, Forshem, Gökhem, Marka och Marum, Arbeitskreis für Dachwerke.
- 6/7 Anders Berglund. Utbildningsdag (1/2) för sommarguider, Götene kommun.
- 26/8 Maria Vretemark. Kristna vikingar i Varnhem. Falbygdens museum.
- 8/9 Robin Gullbrandsson. Visning Fornbyn, Skara Gille.
- 20/9 Robin Gullbrandsson & Mattias Hallgren. Antikvarisk städning av kyrkvindar. Kyrkobyggnadsdag på Flämslätt.
- 26/9 Maria Vretemark. Götala, Brunsbo och Järnsyssla. SLU Smedjeveckan. Götala.
- 30/9 Robin Gullbrandsson. Visning och föredrag. Angerdshestra kyrkogård, Jönköping.
- 3/10 Maria Vretemark. Kata Gård i Varnhem. Kulturhuset i Grästorp.
- 4/10 Maria Vretemark. Kata Gård i Varnhem. Aftonstjärnan i Göteborg.
- 11/10 Maria Vretemark. Något om Gudhems kloster. Lokalhistoriskt seminarium Västergötlands museum.
- 17/10 Anders Berglund. Presentation av utställningen I VÅR TID, på tema Obekväma kulturarv, vid "kulturarvsakademien", Göteborg.
- 7/11 Maria Vretemark. Kata Gård i Varnhem. Skaraborgs Senioruniversitet.
- 12/11 Anders Berglund. Visning: Husaby, biskopborgens ruin med mera, workshopen "Cistercienserna och betydelsen av vatten".
- 15/11 Maria Vretemark. Varnhem innan munkarna kom. Skaraborgsakademien Skövde Högskola.
- 7/12 Robin Gullbrandsson. Medeltida kyrkvindar som kunskapsbanker. Hantverkslaboratoriets temadag i Skövde.

PUBLICERAT

Berglund, Anders & Persson, Maria: I vår tid – arkeologiska spår och minnen. Västergötlands Fornminnesförenings Tidskrift 2017-2018.

Gullbrandsson, Robin: Helgo Zettervall och läroverksbygget i Skara. Västergötlands Fornminnesförenings Tidskrift 2017-2018.

Gullbrandsson, Robin: Vindsfynd – utgrävningar i Gökhem och Marka kyrkor. Västergötlands Fornminnesförenings Tidskrift 2017-2018.

Gullbrandsson, Robin & Hallgren, Mattias: Transformations of the interior of Gökhem, a Swedish Romanesque church – results of an investigation of the attic. *Studies in the History of Services and Construction* 2018.

Gullbrandsson, Robin: Medieval roof trusses in the Swedish landscape of Västergötland. *Buildings of Medieval Europe* 2018.

Vretemark, Maria & Larje, Rita: Animal bones from the Swedish Excavation at Carthage, 1979-1983. Carthage II. The Swedish Mission to Carthage. Part of the UNESCO Project "Pour Sauver Carthage", s. 93-137. Skrifter utgivna av Svenska Institutet i Rom. 2018.

Vretemark, Maria: Aristocratic farms and private churches in the surroundings of Skara in Västergötland – some examples from the 11th to 13th century. The proceedings of the symposium *The Buildings of Medieval Reykholt: the Wider Context*, in Reykholt on Iceland, the 18th and 19th of October 2013. Reykjavik 2018.

Vretemark, Maria: Bird of prey as pieces of evidence for falconry in Swedish burials and settlements (550-1500). *Raptor and humans – falconry and bird symbolism throughout the millennia on a global scale*. Eds: Oliver Grimm & Karl-Heinz Gersmann. Vol 1.2. Centre for Baltic and Scandinavian Archaeology (ZBSA), Schleswig. 2018.

Vretemark, Maria: Kristna Vikingar i Varnhem. *Populär Arkeologi* nr 2, 2018.

KULTURMILJÖ UPPDRAG

Arkeologisk undersöknings-/uppdragsverksamhet

Arkeologiska utredningar, där arbete utförts 2018

- Detaljplan Södra Rosenskog, Siggestorp 3:1 med flera, för Tidaholms kommun.
- Tråvad 15:49, svinstall, för Länsstyrelsens räkning.
- E20, sträckan Vårgårda-Ribbingsberg, för Trafikverket.
- Detaljplan, Siggestorp 3:1, Tidaholm, för Tidaholms kommun.
- Billingebacken, Skövde, för Skövde kommun.
- Planområde Björkbacken, Säter, Skövde, för Skövde kommun.
- Kungslena 29:10, Tidaholm, för Tidaholms kommun.
- VA-ledning, Torbjörntorp, Falköping, för Kommunalförbundet Skaraborgsvatten.
- Varnhem, våtmark vid klostret, för Skara kommun.
- E20, delen Götene-Mariestad, för Trafikverket.
- E20 vid Mariestad, ny sträcka, kompletterande, för Trafikverket.
- Ryd socken, Skövde, bergtäkt, för Skanska.
- Österplana socken, RAÄ 29, för Länsstyrelsens räkning.
- Vartofta, järnvägsbro nyproduktion, för Trafikverket.

Arkeologiska förundersökningar, även i form av schaktkontroller, där arbete utförts 2018

- Skövde RAÄ 73, St:a Helena, kyrkparken, för Svenska kyrkan.
- Skövde RAÄ 73, Hertig Johans Torg, för Skövde kommun.
- Lidköping RAÄ 12, kv. Ottar, för Lidköpings kommun.
- Lidköping RAÄ 11, Hamngatan, för Lidköpings kommun.
- Mariestad RAÄ 22, kv. Älgen 6, för privatperson.
- Mariestad RAÄ 22, kv. Älgen 8, för privatperson.
- Skara RAÄ 68, Hötorget, plattläggning med mera, för Skara kommun.
- Skara, RAÄ 68, Hötorget, för Skara Energi.
- Norra Kyrketorp RAÄ 36, vid gravhög, för Trafikverket.
- Timmersdala RAÄ 50, boplats, för Skövde kommun.
- Tidaholm RAÄ 7, röjningsrösen, för Tidaholms kommun.
- E20, sträckan Vilan-Dalaån, flera fornlämningar, för Trafikverket.
- Skövde RAÄ 148, boplats, för Fortifikationsverket.
- Baltak RAÄ 47, boplats, för Tidaholms kommun.
- E20, Ledsjö socken, RAÄ 66, 149, 181-183, flera fornlämningar, för Trafikverket.
- E20 vid delen Ribbingsberg-Eling, flera fornlämningar, för Trafikverket.

Andra underlag, till exempel förstudier, besiktningar på uppdrag med mera

- Konsultation, stöd åt MKB-arbete E20 Vårgårda-Ribbingsberg, för Västarvet.

Äldre uppdrag som upparbetats/slutredovisats, där arbete utförts 2018

- Antikvarisk kontroll av ödekyrkogård, Karlsborg RAÄ 1, för Karlsborgs kommun.
- Utredning av skidspår, Skövde 4:16, Våmb 30:10, Billingen, för Skövde kommun.
- Utredning Siggestorp med flera, Tidaholm, för Tidaholms kommun.
- Utredning steg 1, E20 förbi Mariestad, för Trafikverket.
- Utredning för E20 delen Vilan-Ledsjö, för Trafikverket.
- Utredning för E20, förbi Mariestad, för Trafikverket.
- Utredning för Skövde KSS, detaljplan, för Skövde kommun.
- Utredning för E20 Ribbingsberg-Eling, för Trafikverket.
- Schaktningsövervakning vid fornlämningar, Norra Åsarp RAÄ 219 med flera, för Falköpings kommun.
- Schaktkontroll, stadslager, Skara RAÄ 68 Saturnus 1, för Skara kommun.
- Schaktkontroll, stadslager, Skara RAÄ 68, busstation, för Skara kommun.

- Schaktkontroll vid Gudhem kyrka, för Svenska kyrkan.
- Förundersökning av nyfunnen boplats, Skålltorp, Skärv socken, för Skaraortens ryttarförening.
- Förundersökning av bosättningar, Skövde RAÄ 198 & 199, för Skövde kommun.
- Förundersökning av gravfält, Varnhem RAÄ 35, vid väg 49, för Trafikverket.
- Undersökning av boplats, Råda Bräddegården, för Lidköpings kommun.
- Undersökning av boplats, Källby RAÄ 79, för Götene kommun.
- Kulturhistorisk förstudie, Billingebacken, Skövde, för Skövde kommun.
- Klostermuseet, Varnhem.
- StadsGis 2016, för Länsstyrelsen.
- Informationsskyltar Västergötland, för Länsstyrelsen.
- Skyltar Varnhem, för Länsstyrelsen.

Externa osteologiska uppdrag

- Nya Lödöse, Göteborg. Arkeologerna SHM.
- Gamla Lödöse, Lödöse museum/Västarvet.
- Herrljunga gravfält, Lödöse museum/Västarvet.
- Kjelklia, Aure komune i Romsdal Norge. NTNU Vitenskapsmuseet Trondheim.

Byggnadsantikvarisk verksamhet

Byggnadsminnen, besiktningar med mera

- Piperska lazarettet, fasadrenovering gamla köket, för Jaquette Du Rietz stiftelse.
- Fåglavik, järnvägsstation, kulturhistoriskt underlag, för Trafikverket.
- Stora Ek, el och invändig målning, för G & K Blanks fastigheter AB.
- Mariestads teater, fasad, för Mariestads kommun.
- Stora Ek, utredning interiör, för G& K Blanks fastigheter AB.
- Djäknehuset, invändig ombyggnad, för Skara kommun.
- Skara vattentorn, fasadrestaurering för Skara kommun.
- Domkapitlet, fasadrestaurering, för Skara stift.
- Frimurarlogen Skövde, kulturhistorisk utredning, för Länsstyrelsen Västra Götalands län.

Besiktningar och yttranden (Arkeologi, byggnadsvård)

- Yttrande rörande skador på taklag i Jäla kyrka, Floby pastorat, Falköpings kommun.
- Yttrande angående arbetarbostäder till Cementfabriken i Hällekis, Götene kommun.
- Angående gamla brandstationen (f.d. degelhus) i Fåglavik, Herrljunga kommun.
- Yttrande angående Sjötorps före detta gamla folkskola, Mariestads kommun.
- Yttrande; Kanaljorden, Norrkvarns hotell och Kanalkrogen Sjötorp, Mariestads kommun.
- Yttrande angående brandskadad ekonomibyggnad på Slussegratan, Skara kommun.
- Yttrande angående ombyggnation av Skara gamla tingshus, Skara kommun.
- Yttrande, detaljplaner för Billingehus 1 och 2 med flera, Skövde kommun.
- Pollux 6, ombyggnad av gårdshus, Skövde kommun.
- Detaljplaner för Ekedal norra, Skövde kommun.
- Yttrande angående Gylfe 7 vid Hertig Johans Torg, Skövde kommun.
- Detaljplan för kv. Ekedal Norra, Skövde stad, Skövde kommun.
- Detaljplan, Skövde kv. Kurorten Skövde 2017.4, Skövde kommun.
- Detaljplan, Skövde Soldaten 4 2016.20, Skövde kommun.
- Detaljplan för Lagerhuset 6 med flera i Vara tätort, Vara kommun.

Antikvarisk medverkan och besiktningar – kyrkor

- Floby kyrkogård, förrådsbygge, för Floby pastorat.
- Grolanda kyrka, golv, för Floby pastorat.
- Sörby kyrka, fasad, för Floby pastorat.
- Göteve kyrka, fasad, för Floby pastorat.
- Gökhem kyrka, tak och el, för Floby pastorat.
- Kinneveds kyrka, stiglucka, för Floby pastorat.
- Åsarps kyrka, fasad, för Floby pastorat.
- Korsberga kyrka, utvändigt målning, för Hjo pastorat.

- Södra Fågelås kyrka, utvändig målning, för Hjo pastorat.
- Bocksjö kapell, utvändig målning, för Karlsborgs församling.
- Mariestads domkyrka, nr-tavlor, för Mariestads församling.
- Mariestads domkyrka, fönster, för Mariestads församling
- Bredsätters kyrka, syll, för Ullervads pastorat.
- Lugnås kyrka, fasad, för Lugnås-Ullervads församling.
- Odensåker kyrka, belysning, för Lugnås-Ullervads församling.
- Leksbergs kyrka, tjärning, för Mariestads församling.
- Leksbergs kyrka, tavlor, för Mariestads församling.
- Mariestads domkyrka, altarring, för Mariestads församling.
- Mariestad, södra begravningsplatsen, restaurering av Kööpska graven, för Mariestads församling.
- Marum kyrka, innertak, för Skara pastorat.
- Varnhems kyrka, utredning läktarorgel, för Skara pastorat.
- Skara domkyrka, läktarorgel, för Skara pastorat.
- Varnhem, rosettfönster, för Skara pastorat.
- Marum kyrka, fasadrestaurering, för Skara pastorat.
- Skara stift, inventariefört. Skultorps församling, för Skara stift.
- Skara domkyrka, kororgel, Skara pastorat.
- Skara domkyrka, räcke södra trappan, för Skara pastorat.
- Skara domkyrka, spelbord, för Skara pastorat.
- Västra Gerums kyrka, tjärning, för Skara pastorat.
- Öglunda kyrka, tjärning, för Skara pastorat.
- Skara domkyrka, ljus, för Skara pastorat.
- Händene kyrka, orgel, för Skara pastorat.
- Skara domkyrka, sprinkler, för Skara pastorat.

Antikvarisk medverkan och yttranden – profan bebyggelse

- Djäkneskolan, projektering och invändig ombyggnad, för Skara kommun.
- Åsarp, St Fagerås, lada, vasstak, för Åsarps hembygdsförening.

Kulturmiljöunderlag och dokumentationer

- Göteborgs stift, stiftsprojekt Medeltida taklag i Göteborgs stifts kyrkor, projektledning.
- Hantverkslaboratoriet och Svenska kyrkan, utvärdering av genomförda stiftsprojekt kring medeltida taklag och förslag till sammanställning.
- Karlsborgs pastorat, kyrkogårdsinventeringar, för Karlsborgs pastorat.
- Baltaks kyrkogård, vård- och underhållsplan, för Tidaholms pastorat.
- Daretorps kyrkogård, vård- och underhållsplan, för Tidaholms pastorat.
- Fröjereds kyrkogård, vård- och underhållsplan, för Tidaholms pastorat.
- Suntaks kyrkogård, vård- och underhållsplan, för Tidaholms pastorat.
- Södra Kållands pastorat, reviderade vård- och underhållsplaner för följande kyrkogårdar: Gillstad, Söne, Väla, Örslösa, Lavad, Norra Kedum, Tådene, Tranum, Tun och Karaby, för Södra Kållands pastorat.
- Vård- och underhållsplan, Kråks herrgård

Arkeologiska rapporter

- 2018:1 Skara Gamla Staden. Schaktkontroll vid miljösanering. Arkeologisk schaktkontroll inom Gamla Staden 2:1 vid fornlämning 68 i Skara socken och kommun, Västergötland.
- 2018:2 Bosättning i Trädgårdsstaden III. Arkeologisk förundersökning, fornlämning 198 och 199 Skövde socken, Skövde kommun, Västergötland.
- 2018:3 Arkeologisk utredning steg 2. Inför ombyggnad av väg E20 delen förbi Mariestad. Bergs, Hassle, Leksbergs och Mariestads socknar, Mariestads kommun.
- 2018:4 Arkeologisk utredning för skidspår på Billingen, Skövde socken, Skövde kommun, Västergötland.
- 2018:5 Härlunda ödekyrkoplats, Raä nr 1. Arkeologisk undersökning. Härlunda socken, Skara kommun, Västergötland.
- 2018:6 Antikvarisk kontroll förbi RAÄ Karlsborg 1:1, Karlsborgs socken, Karlsborgs kommun, Västergötland.

- 2018:7 Arkeologisk förundersökning inför anläggande av väg, RAÄ Skärv 146, Skärvs socken, Skara kommun, Västergötland.
- 2018:8 Arkeologisk utredning steg 1 inför detaljplan, Siggestorp 3:1, Baltaks socken, Tidaholms kommun, Västergötland.
- 2018:9 Schaktningsövervakning inom RAÄ Falköping 40, Gamla stan, Falköpings kommun, Västergötland.
- 2018:10 Arkeologisk schaktningsövervakning inom RAÄ Norra Åsarp 56:1, 177:1 och 219:1, Falköpings kommun, Västergötland.
- 2018:11 Mindre utredning 2018, Tråvad 15:49, Tråvads socken, Lidköpings kommun, Västergötland.
- 2018:12 Arkeologisk undersökning 1994 vid Brädegården, RAÄ Råda 4:10, RAÄ Råda 101:1, Råda socken, Lidköpings kommun, Västergötland.
- 2018:13 RAÄ Baltak 7, Arkeologisk schaktningsövervakning, Baltaks socken, Tidaholms kommun, Västergötland.
- 2018:14 Arkeologisk förundersökning inför detaljplan. RAÄ Tidaholm 7, Tidaholms socken, Tidaholms kommun, Västergötland.
- 2018:15 Inför ombyggnad av E 20 – delen Vårgårda-Ribblingsberg, arkeologisk utredning steg 2, Tum-bergs och Södra Härene socknar, Vårgårda kommun, Västergötland.
- 2018:16 Arkeologisk utredning för området Björkebacken III-IV, Stångesäter 2:1 m fl, Sätters socken, Skövde kommun, Västergötland.
- 2018:17 Arkeologisk förundersökning Skara socken RAÄ 88, 134, 136, 138 och Skånings-Åsaka socken RAÄ 87, 127-132, 134, Skara kommun, Västergötland.
- 2018:18 Arkeologisk utredning inför anläggande av våtmark inom RAÄ Varnhem 94:2, Skara kommun, Västergötland.
- 2018:19 Inför ombyggnad av E20 – delen förbi Mariestad, arkeologisk utredning inför lokalisering av ny sträcka för enskilda vägar, Bergs, Hassle, Leksbergs och Mariestads socknar, Mariestads kommun, Västergötland.
- 2018:20 Inför ombyggnad av E20 – delen Götene-Mariestad, arkeologisk utredning steg 2, Björsätters, Bredsätters, Eks, Holmestads, Kinne-Vedums, Leksbergs och Lugnås socknar, Götene och Mariestads kommuner, Västergötland.
- 2018:21 Arkeologisk förundersökning inom fornlämning RAÄ 8, 11 och 45, Ryds socken, Skövde kommun, Västergötland.
- 2018:22 Billingebacken, Arkeologisk utredning steg 2, Skövde 4:53, Skövde socken, Skövde kommun, Västergötland.
- 2018:23 Arkeologisk utredning steg 2, del av Siggestorp 3:1, detaljplan, Baltaks socken, Tidaholms kommun, Västergötland.
- 2018:24 Arkeologisk utredning Kungslena 29:10, Kungslena socken, Tidaholms kommun, Västergötland.
- 2018:25 Arkeologisk förundersökning RAÄ 47, Baltaks socken, Tidaholms kommun, Västergötland.
- 2018:26 Arkeologisk förundersökning inom fornlämning RAÄ 148:1, Skövde socken, Skövde kommun, Västergötland.
- 2018:27 Arkeologisk förundersökning inom fornlämning RAÄ 50:1, Timmersdala socken, Skövde kommun, Västergötland.
- 2018:28 Arkeologisk schaktningsövervakning inom kv. Saturnus, fornlämning RAÄ 68, Skara socken, Skara kommun, Västergötland.

Byggnadsantikvariska rapporter

- 2018:1 Rantens hotell. Ranten 1:4, Falköpings stad och kommun. Antikvarisk medverkan i samband med målning av fasad.
- 2018:2 Skara domkyrka. Domkyrkan 1, Skara stad och kommun. Antikvarisk medverkan i samband med tillgänglighetsanpassning.
- 2018:3 Hôtel Billingen. Kv. Fjolner 7, Skövde stad och kommun. Kulturhistorisk utredning rörande Frimurarlogens lokaler.
- 2018:4 Varnhems klosterkyrka. Klostret 31:3. Varnhems socken, Skara kommun. Kulturhistorisk utredning rörande läktarorgel.
- 2018:5 Mölltorps kyrkogård. Mölltorp 10:1, Mölltorps socken, Karlsborgs kommun. Kulturhistorisk inventering och bevarandeplan samt vård- och underhållsplan.

- 2018:6 Marums kyrka. Marum 21:1, Marums socken, Skara kommun. Antikvarisk medverkan i samband med fasadrenovering.
- 2018:7 Åsarp-Smula kyrka. Åsarp 19:1, Åsarps socken, Falköpings kommun. Antikvarisk medverkan i samband med utvändig renovering.
- 2018:8 Fåglaviks station. Hudene 36:1, Hudene socken, Herrljunga kommun. Beskrivning och förslag till åtgärdsprogram.
- 2018:9 Piperska lazarettet. Brunnsborg 7:2, Ova socken, Götene kommun. Antikvarisk medverkan vid fasadrenovering av gamla köket.
- 2018:10 Boden från Händene, Fornbyn i Skara. Skara socken och kommun. Renovering 2018.
- 2018:11 Stora Eks herrgård. Stora Ek 5:35, Eks socken, Mariestads kommun. Antikvarisk utredning rörande huvudbyggnadens interiör.
- 2018:12 Råbäcks mekaniska stenhuggeri, Råbäck 1:3, Medelplana socken, Götene kommun, Renovering av fönster på Gamla verkstaden, etapp 4.

STYRELSE

Styrelsens ledamöter

Ordinarie

Roland Andersson, ordf.
Vivi-Ann Nilsson
Ingrid A Jarlsson
Eva Eriksson
Gerhard Annvik
Carina Ahlström, v. ordf.
Sune Johansson
Ragnar Sigsjö
Anna Maria Claesson

Utsedd av

Västra Götalandsregionen
Västra Götalandsregionen
Västra Götalandsregionen
Västra Götalandsregionen
Västra Götalandsregionen
Skara kommun
Skara kommun
Västergötlands Fornminnesförening
Västergötlands Fornminnesförening

Suppleanter

Birgitta Johansson
Leif Avlskarl
Magnus Gunnarsson
Laila Skantz
Lars Berg
Göran Englund
Anna Margaretha Alströmer

Västra Götalandsregionen
Västra Götalandsregionen
Västra Götalandsregionen
Skara kommun
Skara kommun
Västergötlands Fornminnesförening
Västergötlands Fornminnesförening

Revisorer

Staffan Albinsson
Marianne Lönnerblad
Staffan Setterberg
Klas Björnsson

Västra Götalandsregionen
Skara kommun
Västergötlands Fornminnesförening
Stiftelsen Västergötlands museum

Revisorssuppleanter

Marie Engström Rosengren
Lars Olén
Niklas Hansson

Västra Götalandsregionen
Skara kommun
Västergötlands Fornminnesförening

Styrelsen har under året haft fyra ordinarie sammanträden: 26/2, 29/5, 25/9 samt 13/12.

REDOVISNING AV UPPDRAG

Västra Götalandsregionen

Uppföljning av uppdrag för verksamheter med uppdragsbaserat verksamhetsstöd eller långsiktigt uppdrag 2018-2020

Västergötlands museum
År: 2018

Rapport och prognos

Kortfattad sammanfattning av verksamheten 2018

Museets verksamhet lockade under året 177 313 besökare. Att det höga besöksantalet bestått sedan 2017 beror främst på Kata Gård i Varnhem som besöktes av 83 700 personer mellan mars och november. Besöksantalet i Varnhem ökade med 20 % jämfört med förra året vilket delvis kan tillskrivas det fina sommarvädret men också den förbättrade infrastrukturen. Den nyrenoverade Ryttaregården i Varnhem rymmer ett litet turistkontor under sommarmånaderna, och har blivit en omtyckt mötesplats för föreläsningar, program och tillfälliga utställningar.

På Västergötlands museum visades under 2018 nio utställningar, varav sex har varit egna produktioner. Utställningen om SISTA SKIFTET, om arbetet och vardagen på Electrolux i Mariestad, visade hur den pågående globaliseringen utmanar landsbygden. Utställningen byggde på intervjuer med ett antal tidigare anställda och producerades med stöd av Vadsbo Museum, som senare övertog utställningen. Utställningen I VÅR TID belyste fem platser, som genom samtidsarkeologisk dokumentation kunde berätta hur kriser och samhällsförändring skapar tidsmonument i landskapet. Höstens utställning DET TRYCKTA ORDET omfattade böcker med stort kulturhistorisk värde från 1400- och 1500-talen och levandegjorde den medierevolution som tryckkonsten innebar. Basutställningen SKARA I MEDELTID renoverades och fick bland annat en ny belysning.

Den pedagogiska verksamheten under 2018 omfattade lovprogram, visningar av utställningar, skaparverkstäder och aktiviteter i museet, Fornbyn och på Kråk. Deltagarna har kommit från grundskolor, gymnasier, folkhögskolor, hantverksskolor, pensionärsföreningar och andra grupper. Under 2018 genomfördes cirka 188 visningar för vuxna, merparten vid Kata Gård i Varnhem, samt 43 visningar för barn och unga under 26 år. Verksamheten arrangerade 25 program riktade till barn och unga, merparten under sport-, sommar- och höstlov.

Museets programverksamhet var också omfattande och diversifierad. De kvällsöppna onsdagskvällarna med program var ofta välbesökta och inte sällan fullbokade. Under året inleddes nya samarbeten, bland annat med Skara Humanistiska Förbund, som ytterligare breddade verksamheten. Bland de program som märktes särskilt under året återfinns uppmärksammandet av den Internationella Kvinnodagen som lockade en stor publik, fönsterrenoveringsdagen, föreläsningar om Johnny Bode och Eddie Meduza, 1700-talsveckan på Kråks herrgård med den årliga maskeradbalen, Arkivens dag, julmarknaden på Kråk och Skara Gilles stora kaffekalas med 300 sittande gäster, som också lockade en stor publik till Kråks herrgård.

Västergötlands museum stod under året som arrangör av två större seminarier för forskare. I januari hölls FOMU:s nätverksträff med temat "Skriv" och i september utforskades Cisterciensernas spirituella och profana förhållande till vatten.

I Fornbyn är många av fastigheterna fortfarande i ett stort vårdbehov på grund av eftersatt underhåll. Under 2018 fick Händeneboden ett nytt stråtak och även vissa delar av bodens konstruktion renoverades. Tjänsten som Fornbyantikvarie blev vakant under året och ersattes av en tjänst där 60 % avsätts till externa byggnadsantikvariska uppdrag och handläggning.

Kulturmiljöenheten har medverkat i och utfört ett flertal olika typer av projekt i form av antikvarisk medverkan, arkeologiska och osteologiska uppdrag. Under 2018 märktes dock ett minskat flöde av kommunala remissförfrågningar. Inom arkeologin gjordes 35 för året nya uppdrag. Den pågående planeringen av ombyggnation av europaväg 20 har inneburit arkeologiska utredningar och förundersökningar från Vårgårda kommun, genom Essunga, Vara, Skara, Götene och Mariestads kommuner. Den byggnadsantikvariska verksamheten har genomfört drygt 65 uppdrag med kommuner och Svenska kyrkan som beställare. Enhetens personal arbetade också med dokumentations- och utställningsproduktion i utställningarna SISTA SKIFTET, I VÅR TID och DET TRYCKTA ORDET.

Inom föremålsenheten skedde personalomsättningar. En föremålsantikvarie rekryterades och museets konservator ersattes av en vikarie. För enheten innebar det förlust av erfarenhet och kunskap om museets arbete och samlingar, och en tid av inläring för de nya medarbetarna.

Under 2018 registrerades 2837 föremålsposter i museets föremålsdatabas Primus. Av dessa publicerades 222 poster på DigitaltMuseum. Museet registrerade 865 bildposter i Primus. Av dessa publicerades 542 poster på DigitaltMuseum. 138 arkeologiska föremål nyregistrerades.

Backspegeln stängdes efter mer än 20 år och de föremål som fanns utställda flyttades ned till magasinet. I de tomma rummen kommer en ny basutställning att byggas upp.

1. Redovisa avvikelser från genomförandeplanen 2018

Under 2018 hade arkivenheten planerat att ta emot skolklasser och enheten skulle också sammanställa temapaketen för pedagogiskt ändamål. Detta genomfördes inte, utan ligger kvar som en plan för kommande verksamhetsår.

I Fornbyn ställdes den planerade Nostalgikvällen in och tyvärr kunde ett minskat besöksantal noteras för museiparken under 2018. LSS verksamhet i Lanthandeln i Fornbyn ställdes också in.

Museijordbruket har på grund av personalbyte inte ingått i den publika verksamheten under 2018, utan endast underhållits för att bibehålla öppna åkrar och andra markytor.

Den planerade trädgårdsfest som skulle knyta samman Kråks herrgård med Veterinärhistoriska museet genomfördes inte under sommaren 2018, utan ligger kvar i planeringen inför kommande år.

Museet har inte haft något samarbete kring spelteknologi med Högskolan i Skövde under 2018.

Den planerade samtidsarkeologiska utställningen på temat Kubakrisen 1962 i samverkan med Göteborgs Universitet genomfördes inte, utan ersattes av utställningen I VÅR TID, som var en samtidsarkeologisk berättelse där utgångspunkt inte bara låg i vår tid utan även i vår närhet, bortom centralorterna.

I planen för 2018 ingick att påbörja ett samarbete mellan Stiftelsen Västergötlands museum och Stiftelsen Veterinärhistoriska Museet. Det skulle bestå i att Veterinärhistoriska museet skulle köpa tjänster enligt avtal. Det kan beskrivas som en långsam start, vilket hänger ihop med att det rör sig om två av varandra beroende stiftelser med separata ekonomier och där veterinärhistoriska museet har rådighet över sin egen verksamhet. Eftersom frågan inte var helt utredd och klarlagd organisatoriskt kunde samverkan inte ske fullt ut under 2018.

Mål 1

Västergötlands museum är en efterfrågad kunskapsorganisation av kommuner, civilsamhälle, näringsliv, folkbildning och universitet

1. Resultat 2018 av de kvantitativa indikatorerna i uppdraget

Indikator	Resultat	Frivillig kommentar
Antal samarbeten med kommunernas förvaltningar	10 	Tidsresan för alla 7-åringar i Skara Varnhemsprojektet Kulturnatten och kulturveckan Spökvandring, Katedralskolan i Skara Musikteater med musikskolan i Skara 1700-talsveckan, Skara kommun Sommarlovsprogram, Skara kommun Västerhöjdsgymnasiet, Skövde Tidaholms museum Skövde Stadsmuseum
Antal samarbetsprojekt med civilsamhället/folkbildningen	19 	Street Star Cruisers Västergötlands Fornminnesförening Skara Gille och PRO Axevalla Folkdansgille Skaraborgs Taxklubb, Skara Biodlarförening Bildå, Studieförbundet Svenska kyrkan och Skara Stift Skara släktforskarförening Humanistiska Förbundet Ekehagens Forntidsby Svenska Fergusonklubben, Grålle Skaraborgs Motorveteraner Göteborg Baroque, Dahliasällskapet Skaraborgs Historiska Infanteri Regemente Electrolux, Skaraborgs Föreningsarkiv
Samarbeten med högskola och universitet	3 	Göteborgs Universitet, Lunds Universitet, Bambergers Universitet
Samarbetsformer med högskolor, universitet, studieförbund och folkhögskolor	3 	Projekt kring kvinnodagen Utställningen I VÅR TID Kvinnodagen
Antal objekt i samlingarna som digitaliserats	2773 	2837 objekt registrerades med bild, 865 fotografier registrerades, samt 138 arkeologiska föremål nyregistrerades.
Interaktiva lösningar som utvecklats – samverkan inom ramen för spelteknologi	0 	

Styrelsens nöjdhetsindikatorer:

 Hög nöjdhet Uppåtgående Låg nöjdhet

2. Prognos för måluppfyllelse 2019

Västergötlands museum ska kontinuerligt arbeta med forskning, utställningar och programverksamhet och genom sitt samlande, vårdande och gestaltande av kulturarvet bidra till nya idéer och insikter.

Museet samverkar nu med allt fler föreningar, organisationer och kommuner vilket breddar verksamheten och möjliggör större evenemang och fördjupad kunskap. Kulturmiljöenheten besitter god kunskap om områdets förhistoria, medeltid, agrarhistoria, byggnadskultur och osteologi och gör utredningar, rådgivningar och föreläser. Museets föremålsenhet och arkivenhet förmedlar kunskap, hanterar dokumentation och förmedling av föremål och fotografier.

Museets pedagog kommer att fortsätta att genomföra "Tidsresan" och andra program med betoning på 1800- och det tidiga 1900-talets vardagsliv med hantverk och berättelser i Fornbyn. Verksamhetens målgrupper kommer att vara skolelever, föreningar, vuxengrupper med flera. Ett 20-tal olika program ska under sommarmånaderna locka till ett besök av Fornbyn. En öppen bigård ska bidra till en förbättrad förståelse av miljön.

Särskilda program riktas till barn och unga i anslutning till årets tillfälliga utställningar, samt erbjuds under sport- respektive höstlov.

I arkivenheten ska arbetet med att utarbeta och förankra en verksamhetsbaserad arkivredovisning fortsätta, även arbetet med Ämbetsarkivet och Enskilda arkiv ska fortgå som tidigare. Bildarkivet ska prioriteras eftersom museets rika bildmaterial efterfrågas i hög grad. Fotosamlingen kommer att fortsätta digitaliseras under 2019 och exponeras på DigitaltMuseum. Bildarkivet ska dessutom utöka samarbetet med föreningar och andra grupper i samhället som kan bidra med kunskap om de miljöer, byggnader och människor som avbildats på de äldre fotografierna. Arkivet kommer att utöka ett samarbete med Västerhöjds gymnasiet i Skövde och två praktikanter kommer att finnas på museet under våren 2019.

Besöksmålutvecklingen i Varnhem där museet, Skara kommun och Skara Pastorat samverkar ska fortsätta enligt avtal under de kommande åren. Under 2019 kommer en ekonomisk förening att bildas med nämnda aktörer som ansvariga. Till sommarmånaderna planeras olika temavandringarna och föredrag och Ryttaregårdens turistbyrå bemannas under sommaren.

Under 2019 kommer museet att bli en aktiv del av det regionala projektet FOKIS där museet samverkar med övriga kulturinstitutioner i regionen och med folkhögskolorna. Under våren 2019 kommer bland annat Helligens Folkhögskolas elever att samverka kring utställningen WE HAVE A DREAM, Axevalla Folkhögskolas elever samverkar med museet kring den Internationella Kvinnodagen och i projektet "Konstbastun" medverkar Vara Folkhögskola som referensgrupp vid utställningsproduktion hösten 2019.

Programverksamheten kommer under 2019 att erbjuda en bredd som kan intressera många målgrupper. I samband med den Internationella Kvinnodagen arrangeras en heldag med program som utformas och genomförs i samverkan med Studieförbundet, NBV, Medborgarskolan, ABF, Sensus, Skara kultur och fritid, kvinnojourerna med flera. Under året är också Skara Humanistiska Förbund en nära samverkanspart.

Det är viktigt för museet att ha ett brett kontaktnät och samverka med andra. Bland museets betydelsefulla partners återfinns förutom tidigare nämnda också näringslivsföreningen MEGA, Museikollegiet Skaraborg, och Katedralskolan i Skara. För att kunna leva upp till våra mål är den interna kompetensutvecklingen av stor betydelse. Att delta i seminarier, nätverksträffar och liknande ses därför som mycket viktigt för att vi ska hålla oss uppdaterade.

Mål 2

Västergötlands museum är en resurs för invånarna i utvecklingen av natur- och kulturarvet

1. Resultat 2018 av de kvantitativa indikatorerna i uppdraget

Indikator	Resultat	Frivillig kommentar
Antal utvecklade pedagogiska program utanför museet	2	● Vikingaliv i Varnhem ● Publika guidningar på Kata Gård
Programverksamhet i Fornbyn	20	● Tidsresan ● Sommarlovsaktiviteter ● Mors dag ● Veteranfordonsträffar ● Midsommarfirande med mera
Arbetet med tillfälliga utställningar	4	● Utställningen HEMÅT lyfte fram de Skaraborgska serietecknarna. ● Utställningen SISTA SKIFTET byggde på intervjuer med före detta anställda på Electrolux i Mariestad. ● I utställningen I VÅR TID samlade arkeologer in material från nedlagda platser som berättar vår egen samtid. ● Utställningen DET TRYCKTA ORDET lyfte fram unika boksamlingar och fördjupade bilden av tryckkonstens revolutionerande betydelse.
Antal tillfälliga utställningar	8	● Hemåt ● Vinnare och förlorare ● Sista Skiftet ● I vår tid ● Här är gudagott att vara ● Ildåd och död ● Det tryckta ordet

Styrelsens nöjdhetsindikatorer:

● Hög nöjdhet ● Uppåtgående ● Låg nöjdhet

2. Prognos för måluppfyllelse 2019

Till 2019 planeras fler verksamheter utanför museibygnaden som berör natur- och kulturarvet. Kata Gårds läge i Varnhem, i en fantastisk kulturmiljö, bjuder på alla förutsättningar för unika upplevelser. Under 2019 ska minst 100 guidningar genomföras i Varnhem, dels för inbokade grupper, dels som öppna dagliga guidningar. Målet för verksamheten i Varnhem är att initiera en internationell historierelaterad kulturturism och arbetet med att förverkliga detta kommer att fortlöpa under 2019 med nya, publika arkeologiska utgrävningar, förbättrade pilgrimsleder, dagliga visningar med mera.

Vi strävar mot att hålla museet öppet då de stora flertalet besökare kan komma. Ambitionen är att hålla öppet längre under den ljusa tiden på året, särskilt under turistsäsongen. De kvällsöppna onsdagarna, som lockar allt fler besökare, kommer att bibehållas.

Den livaktiga programverksamheten i Fornbyn fortsätter med bilträffar, konserter, öppna stugor, lek dagar för barn och unga med mera.

Under 2019 infaller museets 100-årsjubileum. Museibygnaden invigdes den 28 maj 1919. För att uppmärksamma detta äger ett antal större evenemang rum under hela året, men framför allt runt 100-årsdagen i maj då en ny basutställning kallad "Själabärarna" öppnar. Utställningen kommer att lyfta fram museets unika och omfattande föremålssamling. Den storslagna utställningen WE HAVE A DREAM som berör mod och medmänsklighet är också en del av jubileumsfirandet. Museet ska dessutom producera en stor retrospektiv konstutställning med verk av Henrik Allert, en utställning om flipperspelens historia, samt en julutställning om godis. Till den sistnämnda kopplas referensgrupper från bland annat Vara Folkhögskola.

Målet är dock att museets verksamhet ska nå ut längre i regionen och i landskapet i samverkan med kommuner, föreningar och näringsliv och att föredrag, program och utställningar ska visas på fler platser än idag. Den pedagogiska verksamheten utanför museet behöver stärkas. Det som begränsar verksamhetens möjligheter att arbeta än mer utåtriktat och utanför huset är avsaknaden av ytterligare en pedagog.

Mål 3

Västergötlands museum är en central och väl utnyttjad aktör för plats- och samhällsutveckling

1. Resultat 2018 av de kvantitativa indikatorerna i uppdraget

Indikator	Resultat	Frivillig kommentar
Turism som kan hänföras till destination Skara	3 	Varnhemsprojektet Samverkan Kråks, Skara kommun med flera Museet är en turistserviceplats
Utveckling av samarbete med Svenska Kyrkan	1 	Varnhemsprojektet
Antal samverkansprojekt med andra regionala aktörer	3 	Varnhemsprojektet FOKIS – regional samverkan med folkhögskolorna Bohusläns museum

Styrelsens nöjdhetsindikatorer:

 Hög nöjdhet Uppåtgående Låg nöjdhet

2. Prognos för måluppfyllelse 2019

Under 2019 kommer samarbete med Veterinärhistoriska museet att fördjupas. Vissa tjänster är redan nu sammankopplade och ambitionen är att också delar av de båda museernas programverksamhet och pedagogik ska genomföras i ett nära samarbete.

Museets samarbete med Skara kommun, Veterinärhistoriska museet och Skara skolscen kring 1700-talsveckan i Skara förstärker det område kallat *kulturparken*, som ligger centralt mellan institutionerna. Genom 1700-talsveckan och andra gemensamma programaktiviteter kring 1700-talet får Kråks herrgård rollen av en mötesplats och blir en del av turistnäringen i Skara.

I Varnhemsprojektet arbetar museet mycket nära turistnäringen, Svenska Kyrkan och Skara kommun för att organisatoriskt utveckla Varnhem till ett betydande besöksmål i regionen. Till sommarmånaderna planeras temavandringarna, dagliga guidningar, öppna arkeologiska utgrävningar samt en rik programverksamhet med föredrag i Varnhem. Ryttaregårdens turistbyrå bemannas under sommaren och rymmer förutom sedvanlig information även utställningar.

Under 2019 kommer museet att inom det regionala projektet FOKIS samverka med övriga kulturinstitutioner i regionen och med folkhögskolorna. Planerad samverkan finns med Hellidens Folkhögskolas elever, Axevalla Folkhögskola, Skövde Konstmuseum och Vara Folkhögskola.

Museets arkivenhet har inlett ett samarbete med Bohusläns museum avseende arbetet med GDPR och bildhantering, bildarkivets policy, arbetsuppgifter och standarder. Samarbetet är tänkt att fortsätta utvecklas under följande år.

Museets samverkan med övriga turistserviceplatser fortgår under 2019.

Årsredovisning

Stiftelsen Västergötlands museum

Org.nr 868400-3190

Räkenskapsår 2018-01-01--12-31

Årsredovisning för räkenskapsåret 2018-01-01 - 2018-12-31

Styrelsen för Stiftelsen Västergötlands museum avger härmed följande årsredovisning.

Innehåll

Förvaltningsberättelse	2
Resultaträkning	3
Balansräkning	4
Tilläggsupplysningar	6

Styrelsens säte: Skara

Företagets redovisningsvaluta: Svenska kronor (SEK)

Alla belopp redovisas, om inget annat anges, i kronor (kr)

Förvaltningsberättelse

Information om verksamheten

Stiftelsens ändamål är att bedriva och främja kulturminnesvård och museal verksamhet liksom annan därmed förenlig och närstående kulturell verksamhet inom i huvudsak före detta Skaraborgs län. Stiftelsen samverkar med företrädare för den statliga kulturminnesvården, förvaltar museets samlingar, byggnader, markområden och övriga tillgångar, samt är huvudman för landsantikvarien.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret och efter dess utgång

Publikmagneten Kata Gård i Varnhem har haft 83 700 besökare mellan mars och november. Ökningen, 20 % jämfört med förra året, kan dels tillskrivas det fina sommarvädret men också den förbättrade infrastrukturen. På museet visades under 2018 nio utställningar, varav sex egna produktioner. Stor vikt har lagts på att belysa aktuella samhällsfrågor. Basutställningen "Skara i Medeltid" har genomgått en förnyelse och fått bland annat ny LED-belysning. Med föreläsningar, filmkvällar och möten fortsätter vårt samarbete med föreningar och externa aktörer. Uthyrning av Kråks västra flygel, arrangemang som 1700-talsveckan eller julmarknad betyder nytt liv i gamla herrgården. I Fornbyn står "Tidsresan" fortfarande högt i kurs, följd av "Mor i Händeneboden". Ett stort projekt var renoveringen av Händeneboden i Fornbyn, det kvarstår fortfarande ett stort underhålls- och reparationsbehov av alla byggnader. Kulturmiljöenheten fortsätter att utvecklas genom både större och mindre uppdrag i länet. Mycket fokus har lagts på museets föremålsenhet. Ur bevarandeperspektiv är lagring av föremål just nu inte optimalt. För att öka den digitala tillgängligheten är registreringen i Primus en av våra viktigaste uppgifter. Under året rekryterades en arkivarie, en föremålsantikvarie och en byggnadsantikvarie.

Översikt över stiftelsens ekonomiska utveckling (tkr)

	2018	2017	2016	2015	2014
Nettoomsättning	25 498	25 826	25 311	22 343	12 943
Varav erhållna bidrag	19 340	19 540	19 003	17 422	10 233
Resultat efter finansiella poster	2 404	616	1 334	1 485	775
Balansomslutning	21 376	17 762	18 300	16 717	17 323
Soliditet (%)	38	24	20	14	5

Förändring av eget kapital

	Stiftelse- kapital	Gåvo- medel	Balanserat resultat	Årets resultat
Belopp vid årets ingång	3 000		3 670 564	615 746
Disposition av föregående års resultat			615 746	- 615 746
Årets resultat				2 403 653
Överfört från gåvomedel		1 534 456		
Belopp vid årets utgång	3 000	1 534 456	4 286 310	2 403 653

Stiftelsens resultat år 2018 och ställning den 31 december 2018 framgår av efterföljande resultat- och balansräkning.

Resultaträkning 2018	Not	2018-01-31- 2018-12-31	2017-01-31- 2017-12-31
Bidrag	1	19 340 441	19 539 963
Övriga intäkter	1	6 157 906	6 285 754
		25 498 347	25 825 717
<i>Rörelsens kostnader</i>			
Handelsvaror	2	-2 727 237	-3 036 377
Övriga externa kostnader	3	-5 506 742	-6 460 095
Personalkostnader	4	-14 141 185	-14 990 744
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar		-634 121	-633 417
		-23 009 286	-25 120 633
Rörelseresultat		2 489 061	705 084
Resultat från finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		0	23
Räntekostnader och liknande resultatposter		-85 408	-89 361
		-85 408	-89 338
Resultat efter finansiella poster		2 403 653	615 746
Resultat före skatt		2 403 653	615 746
Årets resultat		2 403 653	615 746

Balansräkning	Not	2018-12-31	2017-12-31
TILLGÅNGAR			
<i>Anläggningstillgångar</i>			
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Byggnader och mark	5	4 515 757	4 691 053
Byggnadsinventarier	5	1 998 987	2 142 761
Inventarier	6	1 117 372	1 184 192
		7 632 116	8 018 006
Summa anläggningstillgångar		7 632 116	8 018 006
<i>Omsättningstillgångar</i>			
<i>Varulager m.m.</i>		199 863	154 634
Färdiga varor och handelsvaror			
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Kundfordringar		2 373 370	424 013
Övriga fordringar		84 418	20 482
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		1 137 265	751 741
		3 595 053	1 196 236
Likvida medel, museets fonder		9 949 216	8 393 472
Summa omsättningstillgångar		13 544 269	9 589 708
SUMMA TILLGÅNGAR		21 376 248	17 762 348

Balansräkning	Not	2018-12-31	2017-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER	7		
Eget kapital			
Stiftelsekapital		3 000	3000
Gåvomedel		1 534 456	0
Balanserat kapital		4 286 310	3 670 564
Årets resultat		2 403 653	615 746
		8 227 419	4 289 310
Summa eget kapital		8 227 419	4 289 310
Långfristiga skulder			
Ändamålsbestämde medel	8	1 029 857	2 561 271
Skulder till kreditinstitut	9	4 046 000	4 250 000
Övriga skulder	10	1 183 612	1 183 612
Summa långfristiga skulder		6 259 469	7 994 883
Kortfristiga skulder			
Skulder till kreditinstitut		204 000	204 000
Leverantörsskulder		801 857	592 109
Aktuella skatteskulder		76 258	176 103
Övriga skulder		3 320 649	2 204 976
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		2 486 596	2 300 967
Summa kortfristiga skulder		6 889 359	5 478 155
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		21 376 248	17 762 348

Tilläggsupplysningar

Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänna upplysningar

Årsredovisningen har upprättats enligt årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd, BFNAR 2012:1 "Årsredovisning och koncernredovisning K3".

Fordringar

Fordringar har värderats till det lägsta av anskaffningsvärde och det belopp varmed de beräknas bli reglerade. Övriga tillgångar och skulder har värderats till anskaffningsvärde om annat ej anges.

Intäktsredovisning

Intäkter har tagits upp till verkligt värde av vad som erhållits eller kommer att erhållas och redovisas i den omfattning det är sannolikt att de ekonomiska fördelarna kommer att tillgodogöras stiftelsen och intäkterna kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

Gåvor och bidrag

En transaktion i vilken stiftelsen tar emot en tillgång eller en tjänst som har ett värde utan att ge tillbaka motsvarande värde i utbyte är det en gåva eller ett erhållet bidrag. Om tillgången eller tjänsten erhålls därför att organisationen uppfyllt eller kommer att uppfylla vissa villkor och om organisationen har en skyldighet att återbetala till motparten om villkoren inte uppfylls, är det ett erhållet bidrag. Är det inget bidrag är det en gåva.

Gåvor

Gåvor redovisas enligt huvudregeln som intäkt när de erhålls.

En gåva som intäktsförts redovisas antingen som en tillgång eller en kostnad beroende på om gåvan förbrukas direkt eller inte. Gåvor som organisationen avser att stadigvarande bruka i verksamheten redovisas som anläggningstillgångar. Övriga gåvor, som inte förbrukats, redovisas som omsättningstillgångar.

Gåvor värderas enligt huvudregeln till verkligt värde. I de fall stiftelsen lämnat en ersättning för att erhålla gåvan minskas gåvans värde med ersättningen.

Bidrag

Bidrag redovisas som intäkt när villkoren för att erhålla bidraget har uppfyllts. Erhållna bidrag redovisas som skuld till dess villkoren för att erhålla bidraget uppfyllts.

Bidrag som erhållits för att täcka kostnader redovisas samma räkenskapsår som den kostnad bidraget är avsett att täcka.

Bidrag som hänför sig till en anläggningstillgång minskar anskaffningsvärdet.

Erhållna bidrag värderas till det verkliga värdet av den tillgång som organisationen fått eller kommer att få.

Offentliga bidrag

Bidrag redovisas till verkligt värde när det är rimligt och säkert att bidraget kommer att erhållas och stiftelsen kommer uppfylla de villkor som är förknippade med bidraget. Bidrag avsedda att täcka

investeringar i materiella eller immateriella anläggningstillgångar reducerar tillgångarnas anskaffningsvärden och därmed det avskrivningsbara beloppet.

Anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med ackumulerade avskrivningar enligt plan och eventuella nedskrivningar.

Avskrivning sker linjärt över den förväntade nyttjandeperioden med hänsyn till väsentligt restvärde. Följande avskrivningsprocent tillämpas:

	<u>Nyttjandeperiod</u>
Byggnader, komponenter	10-50 år
Mark	Skrivs ej av
Maskiner, inventarier och installationer	3-10 år

Leasingavtal

Leasingavtal redovisas enligt Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2000:4. Samtliga leasingavtal redovisas som operationella leasingavtal. Det innebär att leasingavgiften kostnadsförs i resultaträkningen linjärt över leasingperioden.

Varulager

Varulagret har värderats till det lägsta av dess anskaffningsvärde och dess nettoförsäljningsvärde på balansdagen. Med nettoförsäljningsvärde avses varornas beräknade försäljningspris minskat med försäljningskostnader. Den valda värderingsmetoden innebär att inkurans i varulagret har beaktats.

Nyckeltalsdefinitioner

Soliditet (%)

Justerat eget kapital (eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt) i procent av balansslutning.

Noter

Not 1 Bidrag och övriga intäkter

	2018	2017
Bidrag		
Bidrag från externa	901 045	1 035 959
Bidrag från egna fonder	0	500 000
Erhållna bidrag regionen	14 625 396	14 222 004
Erhållna kommunala bidrag	3 814 000	3 782 000
	19 340 441	19 539 963
Övriga intäkter, bidrag		
Försäljning	1 144 606	798 870
Projektintäkter	3 826 590	4 135 332
Hysesintäkter	60 500	95 660
Försäkringsersättning, övrigt	-2 312	2 450
Erhållna bidrag personal	1 128 523	1 253 443
	6 157 906	6 285 754

Not 2 Handelsvaror

	2018	2017
Inköp material och varor	338 842	193 672
Inköp kafé	121 325	81 056
Inköp material och tjänster projekt	1 597 612	2 286 935
Inköp material och tjänster utställningar	530 940	473 736
Inköp material och tjänster Varnhem	138 519	0
Inköp material övrig verksamhet	0	978
	2 727 237	3 036 377

Not 3 Leasingavtal

Årets leasingkostnader avseende leasingavtal uppgår till 44 796 (39 696) kronor

Not 4 Anställda och personalkostnader

	2018	2017
Medeltalet anställda		
Kvinnor	16	18
Män	11	11
	27	29

**Löner och andra ersättningar samt sociala kostnader
inklusive pensionskostnader**

Löner och andra ersättningar	10 034 234	10 280 582
Sociala kostnader och pensionskostnader (varav pensionskostnader)	3 909 850 602 109	4 447 218 939 298
Totala löner, andra ersättningar, sociala kostnader och pensionskostnader	13 944 084	14 727 800

Not 5 Byggnader och mark, byggnadsinventarier

	2018-12-31	2017-12-31
Ingående anskaffningsvärden	8 390 152	8 390 152
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	8 390 152	8 390 152
Ingående avskrivningar	-1 556 338	-1 237 267
Årets avskrivningar	-319 070	-319 071
Utgående ackumulerade avskrivningar	-1 875 408	-1 556 338
Utgående redovisat värde	6 514 744	6 833 814

Not 6 Inventarier

	2018-12-31	2017-12-31
Ingående anskaffningsvärden	2 252 755	1 743 258
Inköp	248 231	509 497
Försäljningar/utrangeringar	0	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	2 500 986	2 252 755
Ingående avskrivningar	-1 068 563	-754 216
Försäljningar/utrangeringar	0	0
Årets avskrivningar	-315 051	-314 347
Utgående ackumulerade avskrivningar	-1 383 614	-1 068 563
Utgående redovisat värde	1 117 372	1 184 192

Not 7 Förändring av eget kapital

	Stiftelse- kapital	Gåvo- medel	Balanserat resultat	Årets resultat
Belopp vid årets ingång	3 000		3 670 564	615 746
Disposition av föregående års resultat			615 746	-615 746
Årets resultat				2 403 653
Överfört från gåvomedel		1 534 456		
Belopp vid årets utgång	3 000	1 534 456	4 286 310	2 403 653

Villkorat kapitaltillskott uppgår till 2 100 tkr (f. år 2 100 tkr)

Not 8 Ändamålsbestämda medel

	2018-12-31	2017-12-31
Kartfonden - överfört till gåvomedel	0	89 224
Arnbrinks fond - överfört till gåvomedel	0	138 535
Astrid Ahlms fond - överfört till gåvomedel	0	131 227
Heljesgården - överfört till gåvomedel	0	12 096
Allmänna arvsfonden - överfört till gåvomedel	0	15 739
Övriga fonderade medel - överfört till gåvomedel	0	79 645
Företagsfonden - överfört till gåvomedel	0	30 025
Donationsfonderna - överfört till gåvomedel	0	1 035 139
Kartfonden - bundna medel	140 637	140 451
Förlagsfonden - bundna medel	425 000	425 000
Donationsfond - bundna medel	464 220	464 190
	1 029 857	2 561 271

Not 9 Skulder till kreditinstitut

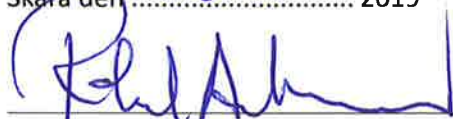
	2018-12-31	2017-12-31
Förfaller senare än 1 år och tidigare än 5 år efter balansdagen		
Skulder till kreditinstitut	1 020 000	1 020 000
	1 020 000	1 020 000
Förfaller senare än 5 år efter balansdagen		
Skulder till kreditinstitut	3 230 000	3 434 000
	3 230 000	3 434 000

Not 10 Skulder till kreditinstitut

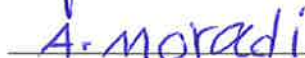
Någon fastlagd amorteringsplan för denna skuld föreligger ej i dagsläget.

Underskrifter

Skara den 26.2 2019

Roland Andersson, ordförande

Abo Moradi

Bertil Jonsson

Maria Bruckshaw

Runo Johansson

Carina Ahlström

Laila Skantz

Ragnar Sigsjö

Anna Maria Claesson

Vår revisionsberättelse har lämnats den 26 februari 2019

Klas Björnsson
Auktoriserad revisor

Staffan Albinsson
Förtroendevald revisor

Marianne Lönnerblad
Förtroendevald revisor

Staffan Setterberg
Förtroendevald revisor

Revisionsberättelse

Till styrelsen i Stiftelsen Västergötlands museum, org.nr 868400-3190

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Stiftelsen Västergötlands museum för år 2018.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2018 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige.

Revisorernas ansvar enligt denna sed beskrivs närmare i avsnitten Den auktoriserade revisorns ansvar samt De förtroendevalda revisorernas ansvar. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Annan information än årsredovisningen

Det är styrelsen som har ansvaret för den andra informationen. Den andra informationen består av verksamhetsberättelsen.

Vårt uttalande avseende årsredovisningen omfattar inte denna information och vi gör inget uttalande med bestyrkande avseende denna andra information.

I samband med vår revision av årsredovisningen är det vårt ansvar att läsa den information som identifieras ovan och överväga om informationen i väsentlig utsträckning är oförenlig med årsredovisningen. Vid denna genomgång beaktar vi även den kunskap vi i övrigt inhämtat under revisionen samt bedömer om informationen i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter.

Om vi, baserat på det arbete som har utförts avseende denna information, drar slutsatsen att den andra informationen innehåller en väsentlig felaktighet, är vi skyldiga att rapportera detta. Vi har inget att rapportera i det avseendet.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om styrelsen avser att likvidera stiftelsen, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Den auktoriserade revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller fel och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på fel, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att styrelsen använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

De förtroendevalda revisorernas ansvar

Vi har att utföra en revision enligt revisionslagen och därmed enligt god revisionssed i Sverige. Vårt mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen har upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och om årsredovisningen ger en rättvisande bild av stiftelsens resultat och ställning.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens förvaltning för Stiftelsen Västergötlands museum för år 2018.

Enligt vår uppfattning har styrelseledamöterna inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Den auktoriserade revisorns ansvar* respektive *De förtroendevalda revisorernas ansvar*.

Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen eller om det finns skäl för entledigande, eller
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Skara den 26/2 2019

Marianne Lönnerblad
Förtroendevald revisor

Staffan Albinsson
Förtroendevald revisor

Staffan Setterberg
Förtroendevald revisor

Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Klas Björnsson
Auktoriserad revisor